

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل: متن قوانین - تصویبنامه ها - صورت مفصل مذاکرات مجلس شورای ملی
سؤالات - اخبار رسمی - فرامین - انتصابات - آئین نامه ها - بخش نامه ها - آگهی های رسمی

شماره تلفن: ۸۸۹۴ - ۸۸۹۵ - ۸۸۹۶ - ۵۴۴۸

سال سوم - شماره ۷۸۳

صفحه ۲۱۸۹

مدیر: سید محمد هاشمی

۱ شنبه ۳ آبان ماه ۱۳۲۶

ورقه پانزدهم قانونگذاری

شماره مسلسل ۱۵۱۳

روزنامه یومیه

فهرست مندرجات

۱ - بقیه صورت مشروح مذاکرات بیست و پنجمین جلسه	
دوره پانزدهم	از صفحه ۱ تا ۱۸
۲ - تصویبنامه	۱۹
۳ - آئین نامه	۱۹
۴ - انتصابات	۲۰
۵ - آگهی های رسمی	۲۱

مذاکرات مجلس

بقیه جلسه ۲۵

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز چهارشنبه ۲۹ مهرماه ۱۳۲۶

فهرست مطالب:

- ۱ - بیانات آقای نخست وزیر راجع بگزارش عملیات سیاسی دولت نسبت بروابط با دولت اتحاد جماهیر شوروی .
- ۲ - طرح پیشنهادی جمعی از آقایان نمایندگان راجع بموضوع نفت بقید دو فوریت و تصویب آن .
- ۳ - قرائت ورقه استیضاح از طرف آقای رحیمیان .
- ۴ - اقتراح دوازده نفر از نمایندگان برای عرض تبریک اعلیحضرت همایونی .
- ۵ - موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه .

دردناک سال ۱۳۲۴ را ولو بطور خلاصه بخاطر
ها بیاروم واشتمال آتشی را که در این سرزمین با
مذاکره نفت آغاز کرده ومنجر بمخاطره عظیم سیاسی
و فاجعه بزرگ یکی از قسمتهای حیاتی کشور یعنی
آذربایجان گردیده بود در مد نظر هامجسم دارم
زیرا این وقایع باندازه ای دلگداز و خانمانسوز بود
که نه اکنون بلکه قرنهای ازخاطر ایرانی محو نخواهد
شد . همینقدر میگویم که در بیست ونهم بهمن ماه
سال ۱۳۲۴ بنظر نمایندگان مجلس و رجال سیاست
و اکثریت ملت ایران چنین رسید که دولت باید با
تمام قوا بکوشد و هرگونه سوء تفاهم را با دولت
دوست و همسایه و متفق بزرگ ما روسیه شوروی
برطرف سازد آرزوی قلبی هر ایرانی این بود در
نظر رجال سیاسی و پیشوایان شوروی کاملاروشن
گردد که ملت و دولت ایران بدون تأمل و تردید
خواهان تفاهم و دوستی خالصانه با شوروی هستند
و در این هدف خود بهیچوجه قصد تعارف ظاهری
و سیاست پافی ندارند . می خواستند این حقیقت
واضح شود که ملت و دولت ایران هرگز پیروی از
سیاست یکجانبه که مورد اندک نگرانی همسایگانش
شود نخواهند کرد و بی گراف منتزم یک سیاست
عاقلانه تعادل خواهد بود که روی شرافت و صداقت
متقابل و هاری از هرگونه خدعه سیاسی و تبمیبض و
مستند بااحترام کامل منافع مشروع طرفین باشد .

۱ - بیانات آقای نخست وزیر راجع به
گزارش عملیات سیاسی دولت نسبت به
روابط با دولت اتحاد جماهیر شوروی
نخست وزیر - گزارشی که باطلاع آقایان
میرسانم خلاصه ایست از اقدامات و مذاکراتی که با
دولت اتحاد جماهیر شوروی جریان داشته است ، اگر
یک قدری مفصل است امیدوارم آقایان را خسته و
کسل نکند تصور میکنم در این موقع که می خواهم
یک گزارش کافی از عملیات سیاسی دولت نسبت
بروابط ایران و شوروی بمرض مجلس برسانم هرگز
ضرورت و لزومی نباشد باینکه حوادث ناگوار و

(سه ربع بعد از ظهر جلسه بعنوان تنفس تعطیل و
ساعت شش و نیم روز چهارشنبه ۲۹ مهرماه مجدداً
بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید .)
رئیس --- جلسه قبیل چون بعنوان تنفس
تعطیل شد صورت جلسه ندارد ، مجلس رسمی است
آقای نخست وزیر (رحیمیان) - بنده اخطار نظامنامه
دارم (طبق چه ماده ؟ .. (رحیمیان - طبق ماده
۴۴) مورد ندارد شا یک چیزی دادید ؟
منوز اول مجلس است استیضاحی داده اید در آخر
جلسه قرائت میشود (صحیح است) آقای نخست وزیر
فرمائید .

بقیه مذاکرات مشروح بیست و پنجمین جلسه از دوره پانزدهم قانونگذاری

چون این منظور روشن سیاست خارجی را با اطلاعی که از نظریات خردمندان اهل حضرت همایون شاهنشاه کسب کرده بودم و با تماس کامل که با قاطبه طبقات مردم داشتم و با تجارب يك همسافه خدمتگذاری که اندرخته بودم بخوبی تشخیص دادم همینکه در تاریخ هفتم ماه ۱۳۲۴ بحکم تمایل مجلس از طرف فرین الشرف همایونی افتخار تشکیل دولت را پیدا کردم در اولین وهله هم نمودم این منظور اساسی را تعقیب کنم پس بیدرنگ با کسب اجازه از حضور ملوکانه در صدد برآمدن به همراهی هیئتی شخصاً بر کز ممالک شوروی عزیمت کنم و هدف و تمایل واقعی و صمیمانه ملت ایران را مستقیماً بسنج اولیای شوروی برسانم و در نظر رجال بزرگ آن کشور کاملاً هیاں سازم که سیاست دولت ایران نسبت بتمام متفقین بخصوص نسبت بشوروی که همسایه دیوار بدیوار و طرف معاملات اساسی بازرگانی ماست بدون اندک تردیدی صمیمانه و دوستانه است و ما حاضریم هرگونه تضمین مشروع شرافتمندانه بدیهم که در آینده هم روش ما همین خواهد بود و سوء ظن ها و تهمتها و تحریکات نخواهد توانست آنرا برهم زند .

توقف خود در مسکو از تاریخ ۱۹ فوریه تا ۶ مارس سال جاری چندین مرتبه با استالین رئیس شورای کسبیساران و مولوتف کسیر ملی امور خارجه ملاقات و مذاکره نمودند . در طی این مذاکرات که در محیط دوستانه جریان داشت مسائلی که مورد علاقه طرفین بود مورد بحث قرار گرفت . هر دو دولت سعی خواهند بود که با تعیین سفیر جدید شوروی در ایران موجب تحکیم روابط دوستانه پیش ازین بین دو کشور برقرار گردد .

بعد از بازگشت بطهران که در تاریخ ۱۸ اسفند بود بر حسب وظیفه ای که داشتم گزارشی مختصر ولی حاوی نکات عمده برای فرائد در مجلس آماده ساختم ولی چون با کمال تأسف دور چهاردهم تقریباً پایان رسیده بود و مجلس رسمی منعقد نگشت آنرا روز ۲۱ اسفند در جلسه خصوصی فرائد نمودم و اکنون هین آنرا برای نمایندگان محترم دوره ۱۵ میخوانم چنانچه خاطر نمایندگان محترم مسبوق است بحکم حوادثی که در مدت اخیر در کشور روی داد اشخاص صاحب نظر و خیرخواه چه در مجلس و چه در خارج عقیده پیدا کردند هشتی برای تشبیه مبانی دوستی و رفع هرگونه سوء تفاهم بین ایران و شوروی بسکو اعزام گردد و مطالب لازم در آنجا با مقامات شوروی مطرح شود چون این عقیده رسوخ و عمومیت پیدا کرد و در شورای امنیت هم قرار شد اول مذاکرات مستقیم بعمل آید اینجانب خود بصرافت اقدام در رأس چنین هیئتی عازم شوم و تمام نمایندگان محترم و احساسات ملت را در این نیت با خودم مساعد یافته ام بیدرنگ با امید و آفری که بدوستی واقعی بین دو کشور داشته و اکنون هم دارم در تاریخ ۲۹ بهمن ماه ۳۲۴ به همراه همکاران خود حرکت نمودم و روز سه شنبه ۳۰ بهمن ۳۲۴ وارد پایتخت کشور بزرگ همسایه شدیم در حین ورود بسکو جناب مولوتف با هیئت کسیرهای ملی و سفرائی خارجه برای استقبال آمده بودند و در فرودگاه منتظر ورود ما بودند و ما را با کمال احترام و مهربانی پذیرفتند و گارد احترام مراسم تجلیل بعمل آورد و موزیک نظامی سلام شاهنشاهی و سلام شوروی را نواخت بعد از رژه گارد احترام و تبارف بایشواز - کنندگان اینجانب را در عمارتی زیبا که پیش از من آقایان چرچیل و ژنرال دوگل و بنش در آنجا اقامت ورزیده بودند جا دادند و قسمتی از مهمانخانه عالی ناسیونال مسکورا در اختیار هیئت ما گذاشتند و تمام وسایل مهمان نوازی را برای ما فراهم آوردند .

فردای آنروز بموجب تعیین وقت به همراهی هیئت اعزامی بقیه جناب مولوتف در کاخ کرملین رفتیم و افراد هیئت با ایشان معرفی شدند و در مدت کوتاهی که در پیش ایشان بودیم قضایای مربوط بلزوم دوستی قیامین صحبت شد و در موقع خدا حافظی آقای مولوتف در باب تعیین وقت ملاقات با جناب ژنرال الیسیم استالین تذکر دادند و برای روز بعد یعنی پنجشنبه دوم اسفندماه ۱۳۲۴ تعیین وقت شد و در مواعید مقرر در کاخ کرملین بیدار استالین پیشوای بزرگ دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی نایل آمدم . البته دیدن شخصی که مظهر رفیم های اساسی کشور همسایه بزرگ ما فرمانده عالی سپاهیان دلار و شوروی بود که جنک خطیر بزرگ عالمگیر را با فیروزی

شکفت آوری بیایان رسانید برای من بسیار مغتنم بود .

در این مجلس جناب مولوتف هم بایک مترجم حضور داشتند پس از آنکه جناب ژنرال الیسیم استالین با کمال مهربانی از اینجانب راجع بحریان مسافرت هیئت اعزامی و خودم پرسش کردند بلافاصله مذاکره آغاز شد و چنین گفتیم که من برای مباحثه حقوقی و استناد بمعاهدات که هر یک بجای خود هست نیامدم بلکه بایک نیت صادقانه و دوستانه آمدم از شما خواهش کنم مقدمه و شرط اصلی شروع روابط دوستی و حل مشکلات بین ایران و شوروی را که تخلیه فوری ایران از نیروی شوروی است بایک اراده فراهم کنید و در باب اصلاح مسئله آذربایجان که با این وضع خلاف قوانین و حق حاکمیت ایران است کمک معنوی ما ابراز دارید و اضافه کردم که ما در حل قضیه آذربایجان سیاست مخاصمت آمیزی نداریم و مردم آذربایجان را برادران خود می بینداریم و تا آنجا که با قوانین کشور مابینت نداشته باشد حاضریم ارفاقهایی از قبیل اینکه در تعیین برخی از رؤسای ادارات نظیر شهربانی و شهرداری حتی خود استنادار پیشنهاد انجمن ایالتی مورد توجه دولت مرکزی واقع گردد بنمائیم و اصلاحات اساسی برای ترقیه حال مردم در آنجا و سایر ایالات کشور بجای آوریم .

باید با کمال تأسف بگویم که این دو پیشنهاد چنانکه مورد نظر من بود جلب توجه ژنرال الیسیم استالین را ننمود و در جواب اظهار داشتند آنچه موضوع تخلیه است عجالتاً نمیتوانیم تخلیه نمائیم و بموجب ماده ششم معاهده ۱۹۲۱ حق داریم قوای را در ایران نگاهداریم . اما در موضوع آذربایجان یک امر داخلی است که مداخله نداریم ولی خود مختاری در آنجا چه ضرری دارد و مغایر با استقلال ایران نیست اساساً مانظر ارضی نسبت با ایران نداریم .

بعد از این بیانات ژنرال الیسیم از مسئله نفت پرسش کردند در جواب اظهار داشتیم من در این باب بحکم قانون اساسی و قانونی که اخیراً از مجلس شورایی گذشته است نمیتوانم وارد مذاکره بشوم زیرا مسئول خواهم شد مگر اینکه مجلس شورای ملی ایران قانون مزبور را الفاء نماید . آنگاه ژنرال الیسیم با مراجعه بکتابی که در برابرش بود گفت که بعد از جنک اول بین المللی هیئت اعزامی ایران در پاریس تقاضا هائبرضد منافع شوروی کرد و نشان داد که سیاست دولت ایران در آن فرصت نسبت به خصمانه بود در جواب گفتم این عمل در نتیجه تشنجی بود که از اقدامات شدید دولت تزاری روس در ایران حاصل شده بود که از جمله آن اقدامات خونریزی و بیدار آویختن آزادیخواهان من جمله نطقه الاسلام روحانی بزرگ آزادیخواه ایران در روز مقدس عاشورا بود پس این عمل نمی تواند نمونه سیاست اساسی ایران نسبت بشوروی ملحوظ گردد چنانکه تا رژیم تزاری رفت و آزادیخواهان روسیه شوروی بر سر حکار آمدند دولت و ملت ایران فوراً دست دوستی بسوی دولت شوروی دراز کرد و آندولترا بیش از دیگران شناخت و معاهده ۱۹۲۱ در تحت لوای لنین پیشوای بزرگ بین دو کشور منعقد گشت اما آنچه راجع بساده ششم این معاهده فرموده ماده مزبور و مراسم متم سفیر شوروی در ایران در

همان زمان با کمال صراحت حق اقامت بقوای شوروی را در موقمی میدهد که مرزهای دولت شوروی بواسطه دولت تالی از صریح ایران مورد تهدید واقع شود و پس از اخطار دولت شوروی دولت ایران نتواند از آن جلوگیری کند در صورتیکه در حال حاضر چنین تهدیدی وجود ندارد . مذاکره همین شکل جریان یافت ولی نتیجه ای گرفته نشد . در ضمن این مذاکرات از لزوم تعیین سفیر کبیر شوروی در ایران نیز بحث کردم . حاجتی نیست ذکر کنم با انتظاریکه ملت ایران و تمام سران آزادیخواه کشور ماداشتند و با شوقی که خود من با وجود کسالتی که داشتم با همراهان بسکو شناخته بودیم این اولین برخورد تا چه پایه تأثر آور بود .

فردای آنروز یعنی جمعه سوم اسفند ۱۳۲۴ بموجب دعوت بعصرانه که از طرف جناب مولوتف برپا شده بود بعمارت وزارت خارجه رفتم کسیرهای ملی شوروی و سفراء خارجه نیز حضور داشتند در اول ملاقات تأثر خودم را از جریان مذاکره با ژنرال الیسیم استالین به آقای مولوتف اظهار داشتم و ایشان با کمال ملاحظت گفتند روابط ما درست خواهد شد و شرحی در این زمینه مذاکره کردند و بعد بمذاکره با مهمانان دیگر پرداختیم جناب مولوتف تمام وقت را که در حدود دوساعت امتداد داشت با اعضاء هیئت اعزامی صحبت داشتند و در تمام این صحبتها با کمال خوشروئی و صمیمیت از امکان دوستی صادقانه بین دو کشور بشرط تأمین منافع طرفین بحث میکردند و اظهار امیدواری مینمودند . آقای ویشینسکی و آقای سیرنوف سفیر کبیر سابق شوروی در ایران هم در عداد دعوت شدگان بودند .

روز شنبه چهارم اسفند ۱۳۲۴ باز از آقای مولوتف ملاقات خواستم و مذاکره جدی و ممتدی جریان یافت و موضوع تخلیه قوا و قضیه آذربایجان از سر نو مطرح گشت آقای مولوتف نقشه ایرانرا مقابل من نهادند و صحبت از نقطه بیسان آوردند و سیاست ما را در این باب سیاست یک جانبه و تبعیض نامیدند اظهار داشتیم که امتیاز نفت جنوب در ۱۹۰۱ یعنی قبل از مشروطیت ایران داده شده و دولت مشروطه ایران مسئول آن نیست و آنوقت هم با شرایط آزمان سیاست تبعیض نسبت بدولت روسیه در کار نبوده و اکنون نیز این موضوع بطور مسلم مبتنی بسیاست تبعیض نمیتواند بشود . و در باب امتیازی که حالاً صحبتش میشود البته من بموجب قانون اساسی ایران و قانونی که اخیراً در منع مذاکره مربوط بامتیاز نفت از مجلس شورای ملی گذشته نمیتوانم وارد مذاکره بشوم و اگر راه برای مذاکرات اقتصادی بواسطه سیاست دوستانه شوروی که از آنجمله تخلیه ایران است باز گردد البته اقداماتی برای وارد شدن بسا مذاکرات اقتصادی بین دو کشور بعمل خواهد آمد بالاخره آقای مولوتف تذکریه ای که متن آن بروسی نوشته شده بود بین دادند و اظهار داشتند که دولت شوروی بموجب این تذکریه اهتمام کرده است تفاهم حاصل گردد و بیشتر از آنچه گفته شد مساعدت مقدور نخواهد بود .

در این تذکریه اظهار داشته بودند بواسطه مشکلاتی که موجود است فعلاً نمیتوانیم امر تخلیه را در تمام

ایران عملی نمائیم ولی بعضی نقاط تخلیه خواهد شد و در باب آذربایجان اظهار کرده بودند برای حل قضیه آذربایجان ممکن است دولت آذربایجان با استثناء وزیر جنک و وزیر امور خارجه تشکیل یابد و رئیس آن هم سمت استانداری از طرف دولت مرکزی داشته باشد و مراسلات با مرکز فزایسی جریان یابد در باب نفت هم دولت شوروی حاضر است از درخواست امتیاز صرف نظر کند ولی شرکت ایران و شوروی به نسبت پنجاه و یکسهم شوروی و چهل و نه سهم ایرانی تأسیس گردد در صورتیکه در مذاکراتی که در گذشته بین طرفین در این باب توسط آقای آهی سفیر کبیر ما در مسکو بعمل آمده بود موضوع شرکت را رد کرده بودند و در این موقع اظهار میداشتند که این مساعدت راجح است ابراز کمال حسن نیت بعمل می آورند با وجود نهایت علاقه و اهتمام که من و همکارانم بعمل قضا و پیدا کردن راه تفاهم داشتیم قبول این شرایط با وجود کمال احترام و حسن تقدیر نسبت بحسن نیت مقامات شوروی بحکم قانون برای ما نامقدور بود و با کمال تأسف ناچار شدیم روی اصل تخلیه ایران و لزوم کمک معنوی دولت شوروی در حل قضیه آذربایجان بایستیم بدیهمی است مابا نهایت خلوص با آغاز مذاکرات در ایران راجع بامکان شرکت نفت حاضر بودیم ولی بدون تخلیه ایران و حل مشکلات دیگر راه این اقدام برای ما بسته بود و هیچگونه طریق قانونی نداشتیم پس قرار دادیم در همین زمینه مطالب خود را بشکل تذکریه بنویسیم و بفرستیم . بعد از این تذکریه ما مراسلات قیامین در همین زمینه ادامه داشت . روز بعد تذکریه جدیدی رسید که چون پیششاهدای شوروی را طرف ایرانی قبول نکرده است دولت شوروی پیشنهاد خود را در باب شرکت نفت پس میگردد و امتیاز نفت شمال ایران را میخواهد . در جواب این تذکریه پاسخ داده شد که موضوع شرکت نفت از طرف هیئت رد نشده است منتها چون بموجب قوانین ایران باید این قبیل شرکت ها بتصویب مجلس شورای ملی برسد در صورتی که دولت شوروی قوای خود را از ایران فوری خارج نماید این عمل فرصتی خواهد بخشید که مقدمات مشکلات قیامین اهتمام کردم و کمک ایشان را تقاضا نمودم ولی بدبختانه با کمال حسن نیت و مهربانی که داشتند در عمل موافقت خاصی که به نتیجه برسد ابراز نکردند . آنگاه قصد حرکت هیئت اعزامی را با ایران اطلاع دادند و بنا شد وقتی برای ملاقات تودیع از ژنرال الیسیم استالین تعیین گردد .

در این ضمن ملاقاتی نیز بین نمایندگان اقتصادی ما با جانشین کسیر بازرگانی شوروی آقای میکوف بعمل آمد و محاسبات و مطالبات بانکی و مالی و تجارتی ما مورد مذاکره واقع شد و کلیاتی نیز در باب توسعه روابط اقتصادی طرفین در آینده مطرح گشت و یادداشتی در این زمینه بشارالیه تسلیم و بعد هم نامه در این باب با آقای مولوتف کسیر امور خارجه

نوشته شد اما بدیهمی است که مقدمه حل قضایای اقتصادی هم قضایای سیاسی بود .

در این بین دوم مارس ۱۹۴۶ فرا رسید و ما وجود این سوابق هیئت اعزامی ایران هم مانند تمام ملت ایران و همه جهان انتظار داشت ژنرال الیسیم استالین که حامی آزادی ملتها است و قرار داد سه گانه را تصویب و اعلامیه طهران را امضاء کرده است و ما بحق او دوست بزرگ ایران می شناسیم فرمان تخلیه ایران را از قوای شوروی صادر کند و چنین خبری را بانهایت بیصبری می جستیم ولی وقتی خبر تخلیه ناقص بعضی ولایات را در روزنامه ایروستیا منتشر در مسکو خواندیم بنهایت درجه متاثر و مبهوت شدیم و روز بعد اعتراض نامه ای بدولت شوروی تسلیم نمودیم و در ملاقات با ژنرال الیسیم نیز که رؤس مسائل و مطالب دوباره با ایشان مطرح شد این اعتراض را شفاهاً نیز تجدید کردم

در این اثنا اخبار ناگواری در باب تجاوز عدّه بنام دموکرات در صفحات گیلان از ایران رسید و تذکر کتبی برای اطلاع مقامات شوروی و اینکه در طهران از فرستاده شدن قوای تأمینیه دولتی ممانعت بعمل آمده ارسال داشتیم و در شب مهمانی ژنرال الیسیم این موضوع را شفاهاً نیز اظهار نمودم از ذکر این خبر شخص استالین و مولوتف تعجب کردند و جناب مولوتف گفتند دستور داده ام تحقیق شود . موقی که صحبت تودیع بیان آمد آقای استالین گفتند در نظر است یک مهمانی بافتخار هیئت اعزامی ایران داده شود و خواهش کردند مسافرت بتأخیر افتد این جانب نیز با احترام دعوت دوستانه ایشان قرار بتأخیر مسافرت دادم و سه شنبه شب چهاردهم اسفند با معیت تمام اعضاء هیئت اعزامی در مهمانی باشکوهی که در کاخ کرملین فراهم شده بود حاضر شدیم . در این مهمانی گذشته از شخص ژنرال الیسیم استالین و جناب مولوتف کسیرها و مارشالهای عالی رتبه شوروی بانضمام آقای سادچکیف سفیر کبیر جدید شوروی در ایران حاضر بودند .

سرشام آقای مولوتف به نام تمام افراد هیئت اعزامی صحبت های بسیار گرم و دوستانه کردند بخصوص با اشاره ژنرال الیسیم استالین بسلامتی اهل حضرت همایونی صحبت نمودند و ارزوی دوستی و تفاهم بین دو کشور را اظهار داشتند این جانب بنام هیئت اعزامی تشکرات صمیمانه کردم و در ضمن چنین گفتم باینکه آقای مولوتف این بیانات براز مهر و محبت را فرمودند افسوس در باب حل مشکلات مساعدت نشان ندادند بعد از صرف شام در طالار دیگر صحبتهای دوستانه بین اعضاء هیئت و مقامات شوروی بعمل آمد و از آنجمله خود ژنرال الیسیم استالین بیانات بسیار دقیق و حکیمانه که نمونه وسعت نظر و هلو افکار سیاسی ایشان بود در باب لزوم اصلاحات و رفورمها در ایران نمودند . در پاسخ ایشان اظهار داشتیم تا کنون تا اثیرات جنک و تغییراتی رژیم سابق و اختلال امور کشور بملت فقر و نظایر آن مجال برای اصلاحات اساسی بدولت ایران نه بخشید و اکنون که دولت من مهیای رفورمهای اساسی و تأمین زندگانی مره و عادلانه برای مردم ایران است بواسطه عدم مساعدت دولت شوروی بتخلیه نکردن ایران از نیروی خود و مشکلات دیگر کار اصلاحات بسبب سخت و دشوار خواهد بود و دولت شوروی با حسن نیت و یک اقدام میتواند

مشکلات را از پیش راه ما بردارد و در این صورت البته اصلاحات اساسی در داخله ایران وقوع خواهد یافت و سیاست خارجی ایران دوی اصل موازنه و دوستی صادفانه با دولت شوروی خواهد بود...

بعد ما را بدین قلمی که از قهرمانی بی نظیر سربازان شوروی حکایت میگرداند و سپس ایشان را وداع گفتیم روز پنجشنبه شانزدهم اسفندماه مسکو به باد کوبه حرکت کردیم موقع حرکت باز جناب آقای مولوتوف باروسای کیمساریای خارجه برای مشایعت در فرودگاه که به بیرقهای طرفین زمین بود حاضر بودند و گارد احترام با موزیک مراسم سلام را مانند روز ورود بعمل آورد و آخرین سخنان آقای مولوتوف این بود که روابط بین ایران و شوروی خوب خواهد شد و البته این سخنان بهترین برهقه مابود در عرض رامامورین شوروی خواه در این تالین گراد و خواه در باد کوبه نهایت محبت و احترام را در حق ما بدول داشتند در خانه باید بگویم اگر چنانچه اظهار داشتند مذاکرات ماننجه مطلوب را نه بخشید البته این اظهارات نباید دلیل یأس گردنده تنها عقیده شخص من بلکه نظر تمام وطن پرستان و دور اندیشان ملت ایران است که ملت ایران و شوروی بحکم عوامل زیاد تاریخی و همبستگی طبیعی و جغرافیائی و احتیاج متقابل اقتصادی و مقتضیات فرهنگی و اجتماعی باید با یکدیگر دوست صمیمی گردند و روابط آنان باید روی اصل صداقت احترام کامل متقابل کلازمه صلح ملل است استوار شود...

جهان از آسیب جنگ و خونریزی مصون بمانند... بحکم این مقدمه من هرگز از تحکیم روابط دوستانه بین دو کشور مایوس نیستم و نخواهم بود و این هدف را همواره خواهم داشت... در اعلامیه ای که در خانه اقامت مادر مسکو صادر شد نیز همین آرزو بوضوح اظهار شده است و امیدوارم این چنین دوستی بی شائبه بین دو کشور عملی گردد و بسیار خرسندم که شخصی مانند آقای سادچیکف که مرد سیاستمدار خیر خواهی است بسفارت کبرای شوروی در تهران تعیین شده و امیدوارم توسط ایشان روابط دوستی روز بروز استوار خواهد گردید... ۲۰ اسفند ۱۳۲۴ این شرحی بود که برای دوره چهاردهم تهیه شده اینک بعد از قرائت گزارش کلی و مختصر میردازم بقرائت متن تذکریه ها که بین طرفین مبادله شده و شاید از لحاظ رعایت رسوم سیاسی مقتضی نبود همه آنها را در چنین موردی بی پرده باطلاع عامه برسانم زیرا هر سخن جاایی و هر نکته مقامی دارد ولی بسکه بدینگونه مردمانی عجول و خود کاپو بی ملاحظه در باب اینگونه کلمات شایبه و جنجال راه انداختند و افکار مردمان متحرف و مردود ساختند ناچارم برای روشن شدن حقایق از مراسم و ملاحظاتی بگذرم و جریان امر را بگویم تا نمایندگان محترم و تمام افراد ملت ایران از آن آگاه گردند و قضاوت نمایند نه این که قریب شایعات را بخورند...

مطلبی که در استماع این گزارشها باید مورد توجه خاص واقع گردد و آقایان محترم از روی ذوق و هوش و حسن تشخیص دریابند این است که در تمام جریان مذاکرات اساس نظریات و هدف ما عبارت از این دو اصل بود:

اولاً - اهتمام خاص صمیمانه برای جلب رضایت و موافقت همسایه محترم ما حتی در مسائلی که قضاوت در آن مسائل حق را با ما بود و تنها بحکم احترام نسبت بتقابل دوست و متفق خودمان بتوصیه و مشورت آنان ارزش مخصوصی قابل میشدیم... ثانیاً - در سر تاسر مذاکرات عملی شدن و تحقق هر گونه توافق فی ما بین را گذشته از تقاضای تخلیه کشور از نیروی شوروی مشروط بمطابقت با قانون اساسی ایران و تصویب مجلس شورای ملی ساختیم بدین معنی که مذاکرات و مقاولات ما بحکم این اصل بدون انضباط با قوانین کشور و تصویب مجلس هیچگونه ارزش قانونی نخواهد داشت.

اینک متن اولین تذکریه هیئت که در نتیجه مذاکرات شفاهی فرستاده شد: « چنانچه در موقع مذاکرات روز ۲۳ فوریه خاطر نشان نمودم حل مشکلاتی که فعلا در ایران پیش آمد نمود و مهم ترین آنها مربوط بانتهای دوره پانزدهم مجلس شورای ملی و جریان حوادث مذاکرات ایران است ارتباط کامل با موضوع تخلیه ایران از قوای شوروی و سایر متفقین دارد زیرا برای انجام هر گونه اصلاحات در زمینه روابط سیاسی و اقتصادی فی ما بین دو کشور باید طرحهای مربوطه تنظیم و بتصویب مجلس شورای ملی برسد و تا زمانی که قوای متفقین خاک ایران را تخلیه نمایند بموجب قانون تحریم انتخابات که در مجلس ۱۴ گذشته انتخابات دوره پانزدهم مجلس صورت نخواهد گرفت بنا بر این اگر دولت اتحاد جماهیر شوروی واقفاً متقابل باشد که با دولت فعلی از طریق دوستانه همکاری کند و در راه رفع محظورات و مشکلات موجوده کمک نماید و اصلاح روابط ایران و شوروی را با رعایت قانون اساسی کشور ایران عملی سازد ناگزیر باید با دولت من در حل مشکلات معاضدت نماید و با تخلیه خاک ایران موجبات انتخابات دوره پانزدهم مجلس شورای ملی فراهم و در انجام مقاصد که در نظر است تشهیلات لازم مهیا گردد و این جانب یقین قطعی دارم که با این اقدام دوستانه دولت شوروی مقدمات یک دوره نوین و درخشانی در روابط فی ما بین فراهم خواهد گردید که قطعاً بصالح و سود هر دو کشور خواهد بود.

۲ - موضوع آذربایجان. آذربایجان از بدو تاریخ ایران یعنی حداقل از ۲۵ قرن باین طرف جزء لاینفک ایران و از لحاظ تنوع کرافتی ایده مولوژی (یعنی نژادی و آمال سیاسی) و کلیه عادات و رسوم ملی در طی این مدت کاملاً ایرانی بوده در ادوار گذشته حتی یک مدت کوتاهی هم در تاریخ این کشور دیده نشده است که در آن دوره صحبت از یک ملیت خاص غیر ایرانی در آنجا بمیان آمده باشد و از حیث زبان هم با این که امروز مکالمه مردم بزبان ترکی است ولی در تمام مدت ۲۵ قرن نوشته ها - زبان ادبی در آن دیار بقاری بوده و دوره

را سراغ نداریم که مردم آنجا بترکی چیزی نوشته باشند و یا بترکی کتاب درسی یا ادبی یا تاریخی قابل توجهی تالیف کرده باشند یا مدرسه هائی برای تدریس زبان ترکی وجود داشته باشد. آذربایجان بحکم سوابق تاریخی و قانون اساسی جزء لاینفک ایران است و هیچگونه مجوز تاریخی یا قانونی برای نهضت خود مختاری و اقدامات خلاف قانونی که در آنجا بعمل آمده و موجب وارد شدن لطمه بتماثیل چندی باینطرف بدون مقدمه و سابقه در آذربایجان بعمل آمده از قبیل اعلان حکومت خود مختاری و تشکیل دولت محلی برخلاف نص صریح قانون اساسی و خلع سلاح و اخراج قوای دولتی و قوای تأمینیه از قبیل ژاندارم و پلیس و ادعای ملیت و زبان مخصوص ملی برای آذربایجان - اخذ مالیات و سرباز گیری تصرف بسیاری از شهرها و دهات آذربایجان تصرف ادارات دولتی و بانک ملی و عملیات تجاوز کارانه دیگر - تغییر و اخراج یا توقیف کارمندان مشول و امثال این قبیل عملیات کاملاً برخلاف قانون اساسی و کلیه مقررات کشور ایران بوده است و اگر همین روش ادامه یابد کار عملاً منجر به تجزیه خواهد گردید. بدیهی است همچو نهضتی از هیچ راهی قابل تالیف با اصول استقلال و تمامیت ارضی و قانون اساسی ایران نیست.

۳ - در یک همچو موقعی که مشکلات عظیم از هر سو بکشور ایران رو آور گردیده است و وطن پرستان ایران که دوستی صمیمانه با دولت شوروی را شرط اول حل مشکلات سیاسی ایران میدانستند تمایل کردند باینکه اینچنان سازمان امور کشور را بدست گیرند و دولتی برای انجام مرام این دوستی تشکیل دهند و آنچه این جانب شخصاً از تماس با مأمورین محترم شوروی و آثار و قرائن دیگر استنباط نمودم این بود که میتوان راه حل دوستانه برای مسائل مذکور در بالا پیدا کرد. از این رو با امیدی وافر بیابتاحت کشور بزرگ شما آمدم و اکنون یک بار دیگر بصراحت میگوم که مرام من تأمین دوستی پایدار و تحکیم روابط سیاسی و اقتصادی و فرهنگی بین دو کشور است ولی شرط اساسی برای حصول موفقیت کامل در این منظور که منتها آرزوی ملت ایران است این است که قوای شوروی خاک ایران را تخلیه نمایند و مسئله آذربایجان نیز بطوری که کوچکترین لطمه بحق حاکمیت و استقلال و تمامیت ارضی ایران وارد نگردد حل شود آنچه بنظر اینجانب میرسد موضوع آذربایجان با رعایت شرط اصلی مربوط بحفظ استقلال و تمامیت ارضی ایران با اجرای بکرشته اصلاحات بشرح زیرین قابل حل است:

- ۱ - اعلان عفو عمومی برای کلیه اشخاصی که در نهضت خود مختاری آنجا شرکت داشته اند. ۲ - انتخاب فوری انجمن ایالتی طبق قانون با داشتن اختیارات زیرین: الف - حق نظارت در تنظیم بودجه محلی و در خرج و دخل مالیاتی. ب - وضع مالیات محلی برای مصارف محلی

از قبیل راه سازی و امور فرهنگی و بهمداری و غیره. ج - حق نظارت در فروش و تغییر و نقل و انتقال املاک عمومی دولتی در استان آذربایجان با رعایت قوانین مقررات موجوده در این باب. د - اظهار نظر در تعیین رؤسای پنازه از ادارات دولتی از قبیل شهرداری و رئیس فرهنگ و رئیس شهربانی و رئیس بهمداری و حتی استاندار بطور کلی دولت من خواهد کوشید احتیاجات محلی و تقاضاهای مشروع قانونی انجمن ایالتی را برای هر گونه اصلاحات مورد توجه قرار دهد و فوراً بآن ترتیب اثر دهد. در هر صورت آنچه این جانب فکر میکنم برای عملی کردن بکرشته اصلاحات اساسی در کشور و تهیه مقدمات برای دوستی واقعی بین دو ملت و توسعه و انجام مسائل اقتصادی تخلیه ایران ضرورت فوری خواهد داشت. ملت ایران کاملاً باین چنین سیاست موافق و همراه خواهد بود.

در تعقیب مذاکرات شفاهی و تذکریه های اینجانب برای آنکه هیچگونه تردیدی در صحت اظهارات و مطالبی که تا اکنون تذکر داده ام باقی نماند خاطر آن جناب را بنکات زیر جلب مینمایم: ۱ - اوضاع کنونی آذربایجان جز ایجاد هرج و مرج و اغتشاش و تهیه زمینه مساعد برای ایجاد اوضاع مشابه آن دوسایر ایالات و ولایات ایران نتیجه دیگری ندارد و برای هیچ دولتی مقدور نخواهد بود با این ترتیب نظم و آرامش را در کشور برهمه گیرد. چند روز قبل از حرکت من بسمت مسکو پیشه وری ضمن اعلان سرباز گیری باهالی آذربایجان اعلام میدارد که باید خود را برای حرکت بطرف تهران و واژگون کردن حکومت مرکزی آماده و مهیا سازند. ۲ - در موقعی که اینجانب در مسکو با مقامات عالی اتحاد جماهیر شوروی برای بهبود و تحکیم روابط و مناسبات بین دو کشور مشغول بحث و مذاکره هستم مطابق تلگرافی که اخیراً رسیده است دستجات مسلح آذربایجان مهاجمات خود را بسمت گیلان شروع نموده ابتدا قصبه هشت پرا تصرف کرده با دو کامیون افراد مسلح بگرگان رود حمله برده آنجا را نیز تصرف میباشند. چون در تمام گیلان بواسطه وجود قوای شوروی بیش از دو گردان ژاندارم وجود ندارد و باز بواسطه وجود نیروی شوروی این دو گردان هم آزادی عمل ندارند و مقامات محلی شوروی از موافقت بادولت مرکزی در اعزام قوای امدادی مضایقه مینمایند هیچگونه وسیله برای دولت در جلوگیری از حمله و مهاجمات متعزین در دست نیست و اهالی گیلان در نهایت تشویش و اضطراب بسر میبرند. مراتب فوق را باطلاع آن جناب میرسانم و خواهد بود.

خواهشمندم دستور لازم صادر نمایند که مأمورین نظامی شوروی در گیلان (۱) از آزادی عمل ژاندارمهای ایران در گیلان معافند نمایند. (۲) موافقت نمایند قوای امدادی از مرکز برای ایجاد امنیت بگیلان اعزام شود. فردای آن روز یعنی در تاریخ ششم فوریه تذکریه زیرین از طرف جناب آقای مولوتوف واصل شد که عیناً می خوانم: ۱ - راجع باوضاع آذربایجان ایران - نظر بوضعیت مشکلی که برای دولت ایران پیش آمده است راجع بوضوح آذربایجان پیشنهاد زیرین را بطور تفاهم و ارفاق (کمپرومی) مینمایند. ۱ - در استان آذربایجان حکومت محلی خود - مختار برقرار میگردد این حکومت در استان عبارت خواهد بود از انجمن ایالتی آذربایجان دولت ایالتی آذربایجان که از طرف انجمن انتخاب خواهد گردید و در ولایات انجمنهای ولایتی و کمیته های اجرایی آنها. انتخابات انجمنها بر طبق مقرراتی بعمل خواهد آمد که فعلا در آذربایجان وضع شده است. دولت ایالتی آذربایجان تشکیل میشود از نخست وزیر و وزارتخانه های کشاورزی پیشه و هنر - بازرگانی و کشور باینک عده معینی قوای ملی که برای حفاظت امنیت عمومی ضرورت داشته باشد دارائی - کار - فرهنگ بهمداری و همچنین ادارات حمل و نقل و شهربانی و دوایر دادگستری و دادستانی. ۲ - اهالی آذربایجان حق خواهند داشت در امور اداری محلی و تدریس در مدارس و مجامع و غیره از زبان محلی استفاده نمایند. ۳ - نخست وزیر دولت ایالتی آذربایجان در عین حال سمت استانداری استان آذربایجان را خواهد داشت که با تصویب دولت ایران خواهد بود. فرمانده یادگان نظامی ایالتی آذربایجان از طرف دولت ایران با جلب موافقت دولت ایالتی آذربایجان تعیین میگردد. در قسمت نفقات واحد های نظامی اصول دستجات ملی محلی معمول خواهد گردید. ارتباط دولت ایالتی آذربایجان با مرکز بزبان فارسی خواهد بود. ۴ - در مورد تعیین عواید مالیاتی و درآمدهای بودجه آذربایجان ایران ۷۰ درصد عواید آذربایجان ببودجه دولت ایالتی آذربایجان تخصیص داده خواهد شد. ۵ - دولت ایران آزادی عمل تشکیلات دمکراسی را از قبیل حزب دمکرات آذربایجان ایران و اتحاد پیشه و وران و غیره را در آذربایجان ایران تأیید مینماید. ۶ - در موقع انتخاب مجلس شورایی بتعداد نمایندگان آذربایجان بنسبت جمعیت واقعی استان مزبور افزوده خواهد شد. دوم - راجع بامتیاز نقطه - دولت شوروی برای حسن استقبال از نمایندگان دولت ایران حاضر است از پیشنهاد واکنداری امتیاز نقطه در نواحی شمال ایران صرف نظر نماید و در عوض پیشنهاد میکند شرکت مختلط ایران و شوروی برای اکتشاف و استخراج نقطه و مشتقات نقطه در شمال ایران تشکیل شود باین ترتیب که ۵۱ درصد سهام متعلق بطرف شوروی و ۴۹ درصد متعلق بطرف ایران خواهد بود.

سوم - راجع بتوقف قوای نظامی شوروی در ایران دولت شوروی در نظر دارد از تاریخ ۲ مارس سال جاری بفرج قوای خود از بعضی نواحی ایران شروع نماید و اما راجع ببقیه قوای شوروی این قوا موقتاً بر طبق عهدنامه ایران و شوروی مورخ ۲۶ فوریه ۱۹۲۱ در ایران خواهد ماند. قوای شوروی موقتی خاک ایران را بکلی تخلیه خواهند نمود که دولت ایران کلیه اقدامات خصمانه و تبعیض (دیسکریمیناسیون) را نسبت بدولت شوروی از ایران ببرد و در شمال ایران آرامش برقرار نماید و سیاست دوستانه نسبت بدولت شوروی ایجاد نماید. در پاسخ این تذکریه که در این موقع لزومی برسانی تعلیل و توضیح آن نمی بینم در تاریخ ۷ اسفند تذکریه ذیل بجناب مولوتوف فرستاده شد: مقدمه باید با کمال وضوح و صداقت وازروزی عقیده بگویم که برخلاف بعضی شایعات زمینی دوستی ایران و شوروی در تمام ایران کاملاً فراهم است و آن زمینه را با استکتاب و از بین بردن علل سوء تفاهمهای بی لزوم میشود فوراً در تمام ایران بسط داد برعکس مندهای دیگر مانند ادامه توقف قوای شوروی یا ایجاد خود مختاری در داخله ایران بطور قطع دوستی و محبتی را که باید در قلوب مردم ایران جایگزین شود وریشه و اندام افسرده و خاموش و طرفداران آنرا نگران و مأیوس خواهد نمود. شک نیست که اکثریت ملت ایران بپخش حصول اعتماد کامل نسبت باینکه هیچگونه تهدید از ناحیه اتحاد جماهیر شوروی متوجه تمامیت و استقلال ایران نیست بدون تأمل بدوستی و همکاری صمیمی ملت شوروی خواهد گروید و این مقصود را دولت من با بودن شرایط مساعد میتواند کاملاً اطمینان بدهد و عملی کند. در موضوع آذربایجان بار دیگر توجه مخصوص آن جناب را باین نکته جلب مینماید که اعلان خود مختاری و تشکیل دولت در آذربایجان کاز قدیم الام جزء لاینفک ایران بوده علاوه بر آنکه چنانکه سابقاً گفته شده مخالف صریح قانون اساسی ایران است مشکلات فراوانی بوجود خواهد آورد که هیچ دولتی در ایران نمیتواند بر آن مشکلات فائق آید. قانون اساسی ایران در نتیجه انقلابات و فداکاری های ملت ایران بوجود آمده و تنها سند ملی دوره مشروطه جوان ملت ایران است و اگر خلاف آن در یک قسمت از کشور ظاهر شود هیچ ضامنی باقی نخواهد بود که در ایالات دیگر تحریکاتی برای گرفتن نتایج مشابه بوجود نیاید. باید در نظر داشت هر گونه تغییری در قانون اساسی بحکم قانون مزبور باید با دعوت و تأسیس مجلس مؤسسان و مراجعه به افکار عمومی ایرانیان بعمل آید. بنابراین چون تشکیلات دولت محلی و تعیین وزراء مخالف صریح قانون اساسی ایران است دولت مرکزی میتواند موافقت نماید فقط رسوا بعضی از ادارات و حتی استاندار با موافقت انجمن ایالتی تعیین شوند اما در باب نسبت مالیات و امور فرهنگی و غیره البته پس از تشکیل انجمن ایالتی ناچار است که انجمن دارد ترتیب مقتضی با موافقت انجمن داده خواهد شد. و اما راجع بتخلیه ایران اینک هنوز مقامات

محترم شوروی با خروج کامل قوای خود از ایران تا دوم مارس موافقت ندارند مورد نهایت تأسف است اینجانب در بند مذاکرات با ژنرال ایسیم استالین مخصوصاً خاطر نشان ساختم که قصد من حل دوستانه مسائل و جلب توافق دولت بزرگ شوروی نسبت به منافع حیاتی ایران است و گمان کردم که احتیاجی باستانداری مقررات و معاهدات نیست ولی چون باین حال در یادداشت اخیر شماره بعد نامه ۲۶ فوریه ۱۹۴۱ فرموده آمد لازم میدانم اظهار دارم که ماده مزبور فقط در موقعی بدولت شوروی حق میدهد قوای خود را بجا خاک ایران ازم نام نماید که دولت ثالثی عملاً بخواهد ایران را وسیله تجاوز بممالک اتحاد جماهیر شوروی قرار دهد و اقدام عملی برای این مقصود بنماید و دولت ایران هم از عهده جلوگیری از آن بر نیاید. باینکه مفهوم این ماده آشکار بود باز دولت ایران برای اینکه عهد نامه مزبور از تصویب مجلس شورای ملی بگذرد و جای هیچگونه ابهام و تردیدی باقی نماند در این باب با مقامات شوروی وارد مذاکره شد و نماینده مختار اتحاد جماهیر شوروی در تهران بموجب مراسله رسمی خود از تاریخ ۱۲ دسامبر ۱۹۴۱ شماره ۱۶۰۰ که جزو لایحه شماره ۲۶ فوریه ۱۹۴۱ محسوب میشود این موضوع را یکبار دیگر تأیید نموده است.

با این سابقه هرگز بنظر نمیرسد ماده مزبور بتواند مستند ادامه توقف قوای شوروی در ایران قرار گیرد. در خاتمه ناگزیر باید اظهار بدارم که برای من موجب نهایت تأسف است که چنین بنظر میرسد که مواهید و صلاح اندیشها و مطالب اینجانب که حتماً نماینده کلیه وطن پرستان و آزادیخواهان و تمام طبقات بیطرف ملت ایران هستم کمتر جلب اعتماد مقامات شوروی را میکند تا دهاری عده معدودی که بر خلاف قانون مدعی حکومت تازه آذربایجان میباشند.

و اما در موضوع نفت و تشکیل شرکت ایران و شوروی امیدوارم با حل مسئله آذربایجان و تخلیه ایران از قوای شوروی این قضیه بتدریجی که مورد توافق نظر طرفین باشد انجام یابد.

در خاتمه پیشنهاد میکنم با سوبس خاصی که از صفات سیاستمداران دوراندیش شوروی است موافقت خودشانرا در باب آذربایجان و تخلیه کامل ایران از قوای شوروی اظهار دارند تا اصول همکاری درباره روابط اقتصادی و موضوع نفت تعیین شود.

تردیدی نیست که اگر بر فرض احساسات غیر دوستانه ای در میان دسته جاتی در کشور نسبت به اتحاد جماهیر شوروی وجود داشته باشد کلاً بر طرف خواهد شد و بجای آنرا و داد و اعتماد کامل خواهد گرفت.

بعد از وصول موافقت شما در این باب اینجانب بتهران عودت مینمایم و بعد از تبادل نظر با دولت مذاکرات توسط سفیر کبیر شوروی در تهران ادامه داده خواهد شد و اطمینان کامل دارم که به نتیجه قطعی نایل گردم.

بعد از این یادداشت که انتظار بهبود در جریان مذاکرات نزدیک شدن به حل اشکالات میرفت با کمال

تأسف در تاریخ ۹ اسفند یادداشت سخت تری از جناب مولوتف بوجه زیرین رسید:

«امتیاز نفت - دو سال ۱۹۴۴ دولت اتحاد جماهیر شوروی بدولت ایران پیشنهاد نمود که امتیاز نفت نواحی شمال ایرانرا بدولت شوروی واگذار نماید حق اتحاد شوروی در مورد تحصیل این امتیاز بهیچوجه قابل بحث نیست خاصه اگر در نظر گرفته شود که در جنوب ایران ازممتها بیش امتیاز نفت بانکسیها داده شده است باوصف این طرف ایرانی پیشنهاد طرف شوروی را رد نمود.

دولت شوروی برای حسن استقبال از طرف ایرانی و بزبان منافع خود در تاریخ ۲۵ فوریه سال جاری ممکن دانست پیشنهاد امتیاز نفت را پیشنهاد تشکیل شرکت مختلط نفت ایران و شوروی تبدیل نماید باین ترتیب که ۵۱ درصد سهام آن متعلق بطرف شوروی ۹ درصد آن متعلق بطرف ایرانی باشد ولی طرف ایرانی در تذکری ۲۶ فوریه با این پیشنهاد کومپرومیس موافقت ننمود.

نظر باینکه طرف ایرانی چنانکه حالا معلوم میشود میل ندارد منافع شوروی را در این باب مورد توجه قرار دهد و برای حصول موافقت با اتحاد شوروی کوشش مینماید و باین ترتیب علت آن در مورد جماهیر شوروی بدین وسیله اعلام میدارد که پس از گزارش امر باقای نخست وزیر استالین تصمیم گرفته شده است پیشنهاد کومپرومیس شوروی مسترد گردد و همان پیشنهاد رسمی سال ۱۹۴۴ دائر بر واگذاری امتیاز نفت در شمال ایران طبق امتیاز نفت انگلیس در جنوب را تجدید نماید.

۲- مسئله آذربایجان - طرف شوروی مسئله آذربایجان را يك موضوع داخلی ایرانی دانسته و میداند با اینحال نظر بمذاکره نخست وزیر ایران دائر بر اینکه طرف شوروی در تنظیم شرایط موافقت بین دولت ایران و آذربایجان ایران قبول و تسلط نماید طرف شوروی با تقاضای طرف ایرانی موافقت نمود و شرایط مربوطه را پیشنهاد نمود.

بطوریکه از تذکریه طرف ایرانی مورخ ۲۶ فوریه معلوم میشود طرف ایرانی شرایط پیشنهادی را رد میکند. در عین حال طبق اطلاعات واسله نمایندگان آذربایجان ایران نیز شرایط پیشنهادی را رد کرده و آن را رضایت بخش ندانسته اند بنا بر این وساطت دولت شوروی در این مورد متفی میگردد.

۳- قوای شوروی در ایران - نظر دولت شوروی اینستکه در بین محافل حا که ایران رجال نسبتاً برجسته دولتی وجود دارند که پایه سیاست خود را بر روی مجاهدت در تولید مشکلات بین جماهیر شوروی و دول معظم دیگر قرار داده اند برای اینکه از اختلافات ممکنه بین آنها استفاده نموده آذربایجان شوروی و باد کوبه و ترکمنستان شوروی را تصرف نمایند. چنانکه در سال ۱۹۱۹ در کنفرانس پاریس یادداشتی از طرف دولت ایران بزماداری مصمص السلطنه به انضای مشاور الممالک وزیر امور خارجه وقت تسلیم گردیده و تقاضا شده بود که آذربایجان شوروی یا شهر باد کوبه و ترکمنستان شوروی با شهر های

عشق آباد و مرو قسمتی از ارمنستان شوروی باشهر ایروان وغیره بایران واگذار گردد.

با وجود این سیاست فاصیانه دولت ایران دولت شوروی از بدو تشکیل خود همواره رفتار دوستانه خود را نسبت بایران خاطر نشان مینمود و در ماه فوریه سال ۱۹۴۱ عهدنامه ای منعقد نمود که بر طبق آن برای ابراز مودت راه آهن متعلق بروسیه و راههای شوسه و بنادر و اسکله ها و کشتیها و کرجیها و بار اندازها و بانکها و خطوط تلگراف و تلفونی و جزایر متعلق بروسیه را با طیب خاطر و بلاعوض بایران تسلیم نمود.

دولت شوروی انتظار داشت که محافل حا که ایران به اهمیت این رفتار دوستانه اتحاد شوروی که در تاریخ روابط بین دو دولت نظیر نداشته است پی برده و ارزش آنرا خواهند فهمید.

ولی چند ماه پس از عقد این عهد نامه دولت ایران در همان سال امتیاز نفت شمال ایران را در نزدیکترین نقاط مرز شوروی بشرکت خارجه موسوم «باستاندارد اویل» واگذار نمود تا بدین وسیله لطمه ای بمنافع اتحاد شوروی وارد سازد. راست است که این قرارداد در سال بعد بواسطه اعتراض اتحاد شوروی لغو گردید.

در سال ۱۹۴۷ مجدداً دولت ایران امتیاز نفت نواحی واقعه در مرز اتحاد شوروی در قسمت خاوری بحر خزر را بشرکت نفت امریکائی واگذار نمود باز بخیال اینکه بدین وسیله لطمه ای بمنافع شوروی وارد آورده و موجبات تصادم بین اتحاد شوروی و دول متحده امریکا را فراهم سازد. این قرارداد نیز در سال بعد بواسطه اعتراض اتحاد شوروی لغو گردید.

باتمام این سوابق دولت ایران در سال ۱۹۳۹ مجدداً امتیاز نفت نواحی واقعه در جنوب باد کوبه را بشرکت نفت انگلیس وریلند واگذار نمود باز بخیال اینکه لطمه بمنافع اتحاد شوروی وارد آورده و باعث تصادم اتحاد شوروی و انگلستان گردد. این امتیاز فقط پس از مدت پنجسال بواسطه اعتراض اتحاد شوروی لغو گردید.

ضمناً باید این نکته را تذکر دهد که دولت ایران که امتیازات مشروحه بالا را بدولت دیگر واگذار مینموده همواره از دادن حق امتیاز با اتحاد شوروی در شمال ایران امتناع ورزیده و میورزد.

تمام این قضایا دلالت بر این مینماید که محافل حا که ایران نسبت به اتحاد شوروی سوء قصد دارند و منتظر فرصت هستند که نسبت بمنافع شوروی لطمه وارد آورند و نواحی نفت خیز آذربایجان شوروی و ترکمنستان شوروی را مورد تهدید قرار دهند.

این قضیه را نمیتوان بر حسب تصادف و اتفاق دانست که همین اواخر نیز در سال ۱۹۴۵ محافل حا که ایرانی آقای حکیمی را که احساسات خصمانه ای نسبت به اتحاد شوروی معروف است بدست نخست وزیر ایران انتخاب نمودند و آقای حکیمی همان شخصی است که در کابینه مصمص السلطنه نام برده که یاد داشت فاصیانه ای راجع بدعاوی ایران نسبت بباد کوبه و آذربایجان شوروی و ترکمنستان شوروی بکنفرانس پاریس تقدیم نموده بود یکی از وزرای برجسته بشمار میرفت بطوری که همه میدانند دولت حکیمی تمام ماه فوریه ۱۹۴۶

بر روی کار باقی ماند و با صلیبات خود محیط روابط ایران و شوروی را مسموم ساخت.

بنابر این ملاحظات اتحاد شوروی مجبور است نسبت بمحافل حا که ایران احتیاط راز دست ندهد و همین جهت ناگزیر است خروج قوای خود را از شمال ایران بعهده تاخیر اندازد.

وصول این یاد داشت بینهایت اسباب تکدر خاطر گردید زیرا این پاسخ مارا از مقصود دور مساخت درین یادداشت دولت شوروی یکی دویستها نسبتاً مساعد خود را پس گرفته بود در موضوع نفت هم که قبل از ما یعنی درست یکسال پیش در اسفند هزار و سیصد و بیست و سه مذاکرات مقدماتی توسط مرحوم آهی سفیر ایران در خصوص شرکت مختلط نفت ایران و شوروی در مسکو بعمل آمده بود من نمیتوانستم مذاکراتیکه منتهی بتصمیم قانونی گردد بعمل آورم در باب آذربایجان هم بچگونگی تذکریه ایست شنیدید ما از وساطت دولت شوروی سخن بمان نیاوردیم بلکه فقط کمک معنوی از آنان خواسته بودیم و پی برده بگویم خواهش ما این بود دولت شوروی از مساعبت نسبت به سران دمکرات خودداری نماید افسوس درین موضوع جواب پاس آوری داده بودند بطوریکه ملاحظه فرمودید. در ضمن مذاکرات و پیشنهادهایی را که در سابق در خصوص نفت بین دولت و کمیتهای خارجی بعمل آمده و هیچوقت صورت خارجی پیدا نکرده بود دلیل خصومت و سوءنیت ایران نسبت بشوروی شمرده بودند بعد از مشاوره پاسخ زیرین فرستاده شد:

بار دیگر لازم میدانم تذکر دهیم که هدف دولت من نهایت صداقت تحکیم مناسبات دوستی بین اتحاد جماهیر شوروی و ایران است و تاکنون درین راه کوششهای بدر آتی نیز خواهم کوشید. شک نیست که اگر دولت جماهیر شوروی بامن در این موضوع کمک نماید بمنظور اصلی که ایجاد یک دوستی محکم و خلل ناپذیر بین دو ملت باشد موفق خواهم شد.

۱- راجع بنفت در خصوص تاسیس شرکت مختلط ایران و شوروی که تصور کرده اند باین موافقت نشده است چنین نیست و باید به خصوصاً تذکر دهیم که چنانچه سابقاً هم مذاکره شده است اگر در تخلیه قوری ایران از قوای شوروی وحل قضیه آذربایجان بامن کمک نمایند فرصت خوبی خواهد بود که بعد از مراجعت بتهران و با حصول توافق در شرایط تشکیل شرکت طرح لازم بمجلس شورای ملی ایران پیشنهاد گردد و این قضیه بلافاصله بنوعی که مورد توافق طرفین باشد حل شود. مقصود آنستکه تشکیل این قبیل شرکت ها ولو آنکه طرف از اتباع ایران باشد باید طبق قانون اساسی ایران بتصویب مجلس شورای ملی ایران برسد ضمناً این نکته را خاطر نشان میسازم که اعطاء امتیاز از حقوق مربوط بفتح حاکمیت و استقلال کشور است که باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد و اگر در نیم قرن قبل یعنی پیش از مشروطیت ایران با شرایط آن زمان امتیازی داده شده باشد این امر را نمیتوان فعلاً تبعیض نسبت بدولت شوروی دانست.

۲- موضوع آذربایجان - چنانکه سابقاً گفته ام وضع فعلی که در آذربایجان ایجاد شده مخالف صریحه قوانین کشور و مخالف با حق حاکمیت و استقلال ایران است که دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از انقلاب کبیر اکتبر ۱۹۱۷ ناقرار داد سه گانه کنفرانس و اعلامیه تهران عیبش آنرا

محترم شمرده است اما در باب امور داخلی آن سامان من با کمال حسن نیت در نظر دارم هر گونه اصلاحاتی را که مطابق آرزوی مردم آن صفحه باشد تا آنجا که قوانین کشور اجازه دهد عملی نمایم و مقصود آنستکه با کمک معنوی دولت شوروی این اصلاحات در محیط صلح و آرامش و بدون منازعات داخلی انجام یابد.

۳- راجع بقوای شوروی در ایران - در باب تخلیه ایران از قوای متفقین باید این نکته را تذکر شوم که مطابق اصل (۱۰۶) قانون اساسی ایران توقف و عبور قوای بیگانه در خاک ایران منوط با اجازه مجلس است و قرار داد سه گانه هم که توقف قوای متفقین در خاک ایران را در موقع جنگ اجازه داده بتصویب مجلس رسیده و چون طبق ماده ۱۹۴۶ از این قرارداد قوای مزبور منتهی تا دوم مارس ۱۹۴۶ باید خاک ایران را تخلیه نمایند و در اعلامیه تهران که با مضامین جناب ژنرال ایسیم استالین رسیده و همچنین در نتیجه اعلانات مکرر دیگری که مقامات صلاحیتدار شوروی در محافل بین المللی و در ایران نموده اند همیشه وعده داده اند که طبق تعهد صریح خود کلیه قوای خود را از خاک ایران ببرند ادامه توقف بعد از تاریخ مزبور برخلاف تعهدات مذکوره و برخلاف اصل ۱۰۶ قانون اساسی ایران است. و اینکه اشاره به بعضی از اظهارات در کابینه مصمص السلطنه و یادداشت از طرف مشاور الممالک نموده اند این نکته مسلم است که اظهارات با یادداشت بعضی از زمامداران ایران در ۲۷ مال پیش که در نتیجه مظالم دولت تزاری روسیه و در حین انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ و پیش از انعقاد پیمان دوستی با دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بوده است نمی توانم مستند شود که دولت شوروی باین عنوان از انجام تعهدات صریح خود که طبق پیمان سه گانه مورخ ژانویه ۱۹۴۲ دایر بر خروج کلیه قوای خویش از خاک ایران نموده است خود داری و یا تعلل نماید. در تلو این مذاکرات با وجود اشکالات و مواعین ما امید خود را نسبت بتخلیه ایران از دست نمی دادیم و هنوز منتظر بودیم قوای شوروی در تاریخ ۲ مارس ۱۹۴۶ مطابق ۱۱ اسفند ماه ۱۳۲۴ بر طبق پیمان سه گانه خاک ایران را کاملاً تخلیه کنند ولی با نهایت حیرت و تأثر اعلامیه ای از طرف آژانس تاس در روزنامه ایروستیا انتشار یافت که امر تخلیه تنها قسماً تحقق پیدا نمود و اخبار ایران هم مؤید همین اعلامیه بود در نتیجه اینجانب بلافاصله شخصاً در نزد ژنرال ایسیم از این نقض صریح پیمان اعتراض کردم و بعداً اعتراض کتبی نیز بمضمون زیرین فرستادم:

آقای کمیسر ملی:

در روزنامه ایروستیا شماره ۸۹۶۹ - ۵۳ تاریخ دوم مارس ۱۹۴۶ اعلامیه ای از طرف آژانس تاس انتشار یافته است دایر بر اینکه دولت شوروی تصمیم گرفته است از تاریخ دوم مارس ۱۹۴۶ شروع بتخلیه قوای خود از نواحی خراسان و شاهرود و سمنان بنماید ضمناً خاطر نشان نموده است که قوای شوروی در سایر نواحی شمالی ایران تاروشن شدن وضعیت باقی خواهند ماند.

با استناد بسخن رسمی مذکور لازم میدانم مراتب زیرین را با اطلاع شما برسانم: طبق پیمان سه گانه

منعقد در تهران بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و بریتانیای کبیر در تاریخ ۲۹ ژانویه ۱۹۴۲ تخلیه ایران از طرف قوای متفقین در تاریخ دوم مارس ۱۹۴۶ حتی و غیر قابل بحث میباشد چنانکه قوای انگلیس در تاریخ مزبور کلیه خاک ایران را تخلیه نمود. اندهنا بر این باقی ماندن قسمتی از قوای شوروی در پارهای نواحی شمالی ایران بهیچوجه با پیمان مزبور مطابقت ندارد و بر خلاف اظهارات مکرر دولت شوروی دایر بموافقت کامل دولت شوروی با مقررات پیمان مزبور در این باب است. بعلاوه تصمیم اخیر دولت شوروی با قانون اساسی ایران و با قراردادهای ایران و شوروی نیز مطابقت کامل دارد. بنا برات مذکوره ناگزیر است با کمال تأسف بنام دولت ایران نسبت باین تصمیم دولت شوروی اعتراض نمایم و تقاضا کنم دستور اکید صادر فرمایند که قوای شوروی هر چه زودتر کلیه خاک ایران را تخلیه نمایند. خواهشمند است احترامات فائده اینجانب را نسبت بخود قبول فرمائید.

بعد از این اعتراض با رسیدن اخبار از ایران و تأیید تجاوز متجاوزین بشهرستانهای شمالی دوباره یادداشتی بمضمون ذیل ارسال داشتم:

آقای کمیسر ملی:

در ضمن تذکریه مورخ ۲۷ فوریه شرحی راجع به حدوث وقایع ناگوار جدید در حدود گیلان باطلاع جنابعالی رسانده بودم که با کمال تأسف پاسخی در این باب نگرفتم اخبار اخیر که از ایران رسیده معلوم میدارد دستجات جدید مسلح با اسلحه جدید مانند تفنگ خود کک و بمب و نارنجک دستی و کلمپوهای متعدد ملو از ایلحه و افراد بنواحی گیلان هجوم میاورند و فرمانداران و مأموران دولت را دستگیر کرده و قوای معاده اسباب وحشت واضطراب آن حدود را فراهم و امنیت کشور را مختل نموده اند از طرفی پشتیبانی آنان بودن قوای شوروی در ایران است و از طرفی هم مقامات شوروی در تهران با فرستادن نیروی تأمینیه دولت موافقت نکرده اند. محتاج تذکر نمیدانم که دوام این وقایع بکلی برخلاف انتظارات ملت ایران از دوستی اتحاد جماهیر شوروی میباشد و چنانچه اقدام قوری در جلوگیری این وقایع بعمل نیاید اوضاع ایران بکلی پریشان و تمام مناطق کشور دچار ناامنی خواهد گردید و هیچ نتیجه ای جز هرج و مرج و ظلمت و عصیان حاصل نخواهد شد و بزرگترین لطمه بدوستی دولت و ملت ایران نسبت به اتحاد جماهیر شوروی وارد خواهد ساخت از این لحاظ بر حسب لزوم باز دیگر از آن جناب تقاضا دارم دستور قوری برای تخلیه قوای شوروی از ایران صادر فرمایند تا مأموران دولت با آزادی عمل بتوانند انتظامات را در کشور برقرار کنند و اصلاحات لازمه که دولت در نظر دارد عملی گردد بلافاصله در نتیجه وصول اخبار ناگوار جدید از ایران یادداشت ذیل را فرستادم:

آقای کمیسر ملی:

در تعقیب مراسله مورخ ۵ مارس شماره ۴۳ راجع بو قایع اخیر در حدود گیلان اینک با کمال تأسف اطلاعات اخیر را که از ایران رسیده با کمال احترام باستحضار عالی میرسانم.

یک عده مسلح باهفته کامپون با اسلحه خود کار

تصویب ملت ایران بگذرد. امر آذربایجان هم يك امر داخلی است و در حدود حق حاکمیت دولت ایران است و در چنین موردی هیچگونه مجوز قانونی در بین نیست که دولت را الزام بشور و مذاکره با دولتهای دیگر نماید ولی حوادث و وقایعی که همه آنها در گذشته نزدیک مشاهده کردیم ما را واداشته بود با دولت دوست و همسایه محترم شمالی در این باب با مقصود، شن کردن قضایا و پیدا کردن راه حل و تأمین مبانی دوستی و ایجاد اعتماد متقابل که هنوز هم هدف سیاست خارجی دولت است وارد مذاکرات کردیم، اما آنچه راجع به نفت است حرف اساسی همان است که در مذاکرات مسکو هم اظهار میداشتیم و آن این بود که ملت و دولت ایران مطلقاً علاقه قلبی و صمیمی دارد که با ممالک شوروی وارد روابط قویم اقتصادی گردد و این موضوع همیشه هدف سیاست اقتصادی ما خواهد بود زیرا روسیه بزرگ بهترین خریدار کالای ما بوده است و ما بدست در آینده هم بشود ایران نیز بکالای آن کشور احتیاج دارد و بازرگانان ما همواره آماده دادوستد با ملت شوروی بوده اند و هستند.

ولی موضوع نفت موضوعی نبود که باین سادگی بتوان وارد شد و نتیجه گرفت. آنچه شرکت امتیاز است که مقررات و شرایط قانونی داشت و بوجوب آن قوانین که از آنجمله اصلهای ۲۳ و ۲۴ قانون اساسی باشد اجازه دادن هر نوع امتیاز و تشکیل هر نوع شرکت ولو طرف ایرانی هم باشد منحصراً از صلاحیت مجلس شورای ملی است و این حق در باب امتیاز در مجلس چهاردهم دوباره تصریح و تأکید شد پس در خصوص امتیاز تحت هیچ عنوانی دولت نمی تواند داخل مذاکره گردد در باب شرکت هم فقط ممکن بود موافقتنامه تنظیم گردد که در صورت تصویب مجلس مبنای قرارداد رسمی باشد در نتیجه مذاکرات و مباحثات زیادی که از تفصیل آن میگذرد موافقتنامه در باب شرکت مختلط نفت ایران و شوروی در تاریخ ۱۵ فروردین ماه ۱۳۲۵ بترتیب زیرین تنظیم گردید که مبنای آنرا برای اخذ تصمیم و تصویب قرائت میکنم:

۱ - در مدت ۲۵ سال ازل عملیات شرکت چهل و نه درصد سهام بطرف ایران و پنجاه و یک درصد سهام بطرف شوروی معلق خواهد بود و در مدت ۲۵ سال دوم پنجاه درصد سهام بطرف ایران و ۵۰ درصد بطرف شوروی معلق خواهد بود.

۲ - منافعی که بشرکت عاید گردد بمتناسب مقدار سهام هر یک از طرفین تقسیم خواهد شد

۳ - حدود اراضی اولی که برای تجسّسات اختصاص داده میشود همان است که در نقشه ای که جناب عالی ضمن مذاکرات در روز ۲۴ مارس باینجناب واگذار فرموده اید باستانی قسمت خاک آذربایجان

غربی که در باختر خطی که از نقطه تقاطع حدود اتحاد شوروی و ترکیه و ایران آغاز و بمنازل سواحل شرقی دریایچه رضایه گذشته تا شهر میانوآب میرسد واقع است همانطوریکه در نقشه مزبور روز ۲۴ آوریل سال ۱۹۴۶ اضافه تعیین گردیده است ضمن دولت ایران متعهد میگردد خاک را که در طرف غرب خط سابق - الذکر واقع است بامتیاز کمیابانی های خارجی واگذار نماید.

۴ - سرمایه طرف ایران عبارت خواهد بود از اراضی نفت خیز مذکور در ماده (۳) که پس از عملیات فنی دارای چاههای نفت و محصول آن قابل استفاده شرکت خواهد گردید و سرمایه طرف شوروی عبارت خواهد بود از هر قبیل مخارج و آلات و ادوات و حقوق متخصصین و کارگران که برای استخراج نفت و تصفیه آن مورد احتیاج خواهد بود.

۵ - مدت عملیات شرکت ۵۰ سال است.

۶ - پس از انقضای مدت عملیات شرکت دولت ایران حق خواهد داشت سهام شرکت متعلق بطرف شوروی را خریداری نماید یا مدت عملیات شرکت را تمدید کند.

۷ - حفاظت اراضی مورد تجسّسات و چاههای نفت و کلیه تأسیسات شرکت منحصراً بوسطه قوای تأمینیه ایران خواهد بود.

۸ - حفاظت اراضی مورد تجسّسات و چاههای ایران مزبور که بعداً مطابق متن این نامه عقد میشود بمرجری که مجلس شورای ملی ایران تازه انتخاب شده و بعملیات قانونگذاری خود شروع نماید در هر حال نه دیرتر از مدت هفت ماه از تاریخ ۲۴ مارس سال جاری برای تصویب پیشنهاد خواهد شد. موقع را مغتنم شمرده احترامات فائقه را تجدید مینماید.

در پاسخ این نامه عین آن با خطاب باینجناب و امضای آقای سقیر کبیر شوروی باینجناب فرستاده شد.

در این موقع خوشبختانه در نتیجه اقدامات و مذاکرات و کوششهای گرانهای جناب آقای سادچیکف سفیر محترم شوروی در باب تخلیه کشور از نیروی شوروی و حل قضیه آذربایجان وحدت نظر حاصل شد و ابلاغیه ای مرکب از سه ماده تنظیم گردید و دولت شوروی بر طبق وعده خود قوای خود را در مدتی که معین شده بود بیرون کشید و باین ترتیب راهی که ملت و دولت ایران برای تحکیم مبانی دوستی با شوروی میبست باز شد و امید واقی دارم که دوستی ما روز بروز بیشتر مستحکم شود و هر نوع سوءتفاهم مرتفع گردد.

اینک متن ابلاغیه:

۱ - قسمت های ارتش سرخ از تاریخ ۲۴ مارس ۱۹۴۶ یعنی یکشنبه چهارم فروردین ۱۳۲۵ در ظرف یکده و نیم تمام خاک ایران را تخلیه مینمایند

۲ - قرارداد ایجاد شرکت مختلط نفت ایران و شوروی و شرایط آن از تاریخ ۲۴ مارس تا انقضای مدت هفت ماه برای تصویب مجلس یازدهم پیشنهاد خواهد شد.

۳ - راجع بآذربایجان چون امر داخلی ایران است ترتیب مسالمت آمیزی برای اجرای اصلاحات بر طبق قوانین موجوده و با روح خیر خواهی نسبت

بنام کومه بوجود آوردند و مقدمات تجزیه و تشکیل حکومت مستقل بدست چندتن وطن فروش در آنجا فراهم آمد.

دولت با وجود توجه کامل باین فجاجع باکمال تأسف و با خون دل مجبور شد از افتاء امر خودداری کند و ناچار گشت بوجوب دوغلت اساسی با دمکراتها وارد مذاکرات گردد.

هلت اول هزم دولت در تحکیم روابط دوستانه با دولت متفق و بزرگ ما روسیه شوروی بود که باصرار و تأکید شدیدی روش مسالمت آمیز را نسبت بمران و فراهم کنندگان نهضت آذربایجان توصیه میکردند و نمیخواستیم بهانه برای تأخیر امر تخلیه ایجاد کرده باشیم.

نکته ای که باید در این موقع تذکر دهم اینست دولت ایران در راه این مقصود یعنی تأمین دوستی و روابط مستقیم با دولت شوروی با اینکه عضو سازمان ملل متحد بود توصیه شورای امنیت را در باب لزوم مذاکرات مستقیم با خوشوقتی تقبی نمود و هرگز نخواست اختلاف بین دو دولت دوست و همسایه موضوع مباحثات محافل سازمان ملل گردد و بیسلسله آ آنچه مقصود بود اهتمام و کوشش بجا آورد.

از طرف دیگر هم برخلاف زعم برخی بسی خبران ارتباطاً در این باب با سازمان ملل هرگز قطع نشد و دولت توسط نمایندگان خود با سازمان در تماس بود و موضوع ایران در ضمن مسائل مرجوعه سازمان بود و اکنون هم هست.

هلت دوم احترام دولت بود بنام و عنوان آذربایجان که مغرضین آنرا دستاویز کرده بودند با اینکه مرام و مقصود واقعی بر پاک کنندگان این مرکز در نظر دولت چنانکه گفتم معلوم بود چون در ظاهر صحبت از حقوق مردم آذربایجان و دمکراسی و بسط عدالت در آن سامان میکردند دولت بدلول نظر الی ماقال خواست از همان در که آنان وارد شده بودند در آید و برای آشکار ساختن خدعه و غرض باطنی آنان اصلاحاتی را که ظاهراً میخواستند تا آنجا که مطابق با قوانین کشور بود بنام مردم آذربایجان مورد مطالعه و زمینه سازی قرار دهد تا ساده لوحان و خوش باوردان خارجی و داخلی که تصور میکردند در آذربایجان مردمی قیام کرده اند: اصلاحاتی میخواستند بدانند که دولت هر نوع اصلاحات را حسن استقبال میکند در این عمل دولت نیک میدانست چون مقصود اصلاحات نبود و تجزیه کشور بود پس ناچار در طی عمل و آزمایش برده از روی اغراض بازیگران برداشته میشد و مرور زمان بساده دلان نشان میداد که با اینکه ما حاضر توسعه اصول دمکراسی و اصلاحات شدیم آنان اینگونه مذاکرات را فقط وسیله پیشرفتهای سیاسی ساختند.

در تعقیب چنین منظور سیاسی و مسالحت و معظورات دیگر بود که با سران دمکرات وارد مذاکرات شدیم و بطوریکه مسبقاً با تمام قوا کوشیدیم مگر بدانوسیله آتش فتنه را خاموش کنیم حتی انواع اوراق و مساعدت را که در حد امکان باقوانین کشور قابل تألیف بود نسبت بآنان فائل شدیم و موادی تنظیم

شد ولی دمکراتها از قبول آن استتکاف کردند و شرایطی سنگین تازه پیشنهاد نمودند و ناچار مذاکرات منقطع شد در واقع آقایان هر روز بهانه و تقاضای جدیدی پیش میکشیدند و از آنجمله مطالبی هنگفت وجوه نقد درخواست میکردند که نه دارائی ملی و دولت می توانست با قبول چنین شرایطی موافقت کند با این همه اشکالات را می توانست با زهم در راه پیدا کردن راه حل نهایت اهتمام بعمل آمد و آنچه قانوناً مقصود بود ارفاق شد ولی بازرسان دمکرات در سرپیچی و مخالفت و بیانه تراشی اصرار ورزیدند و دیری نگذشت چنانکه بیش پیش بینی شده بود معرکین نهضت فطرت و نیت خود را نشان دادند و بدمودی بیخبران داخلی و خارجی نیک معلوم ساختند که مقصود هرگز اصلاحات نبود بلکه این حرفها لغافه اغراض خطرناک سیاسی بود یکی از شواهد این موضوع موقعی پیدا شد که دولت خواست مقدمه انتخابات را در تمام کشور آماده سازد و برای تأمین جریان صحیح انتخابات و تضمین آن از هر گونه مداخلات خلاف قانون قوای انتظامی کسبیل دارد در این موقع بود اشخاصی که بنام دمکرات آذربایجان با استقلال کشور بازی میکردند برخلاف روش مسالمت آمیز دولت و برغم مواد ابلاغیه با اعزام قوای تأمینیه مخالفت کردند و نیروی مسلح چریک در مقابل قوای انتظامی آراستند و در حدود قافلانکوه برضد دولت بعملیات جنگی آغاز نمودند و سنگر بندی کردند و پلها را ویران ساختند و رؤسای آنان برضد دولت نطق کردند و مردم را بقیام مسلح بر علیه دولت دعوت نمودند و بتصایح مکرر دولت اعتنا نکردند و با این ترتیب البته مواد قرارداد بالطبع منفی گردید زیرا طرف آن را کاملاً زیر پا نهاد قوای انتظامی برای اجرای امر انتخابات با ذریبایجان نزدیک شد و اشرار بعد از عقب نشینی مبالغه هنگفتی از تنقذ و جنس از اطراف آذربایجان بقما کردند و نفوس زیادی را بر سر راه کشتند و جمعا از مرز گذشتند دولت از آن تاریخ بیمه چنان که آقایان مسبق هستند در استرداد مقصرین و اموال مردم اقدامات لازم را در نزد اولیای محترم شوروی بجا آورده است ولی هنوز نتیجه ای بدست نیاورده عجب اینکه پیش از آنکه نیروی ارتش بعملیات انتظامی خود اقدام کند مردم واقعی آذربایجان که این آقایان دعوی نمایندگی آنان را داشتند خود بمجازات و تعقیب متجاسرین برخاستند و آنان را در مدت کمی متواری و فراری ساختند (صحیح است) و قوای تأمینیه دولت با مشکلات فراوانی کوشیدند تا خشم بی پایان و حس انتقام مردم را فرو نشاندند (صحیح است)

باکمال تأسف نهضت و شورشی هم چنانکه مسبقاً در نواحی جنوب رویداده و دولت گرفتاری بیشتری پیدا کرده بود و علت عمده آن چنانکه در سابق هم اشاره کردم پیش آمد های آذربایجان بود و چون در این گزارش نظر عمده معطوف بوضع روابط ایران و شوروی است همینقدر میگویم که بالاخره در سایه توجهات اعلیحضرت همایون شاهنشاه وحدت ملی دوباره در سرتاسر کشور تأمین گشت و بعضی آماده شدن وسایل فرمان انتخابات صادر شد و در باب جریان انتخابات که مخالفین و داوطلبان محروم قبل

مذاکرات مجلس شد ولی دمکراتها از قبول آن استتکاف کردند و شرایطی سنگین تازه پیشنهاد نمودند و ناچار مذاکرات منقطع شد در واقع آقایان هر روز بهانه و تقاضای جدیدی پیش میکشیدند و از آنجمله مطالبی هنگفت وجوه نقد درخواست میکردند که نه دارائی ملی و دولت می توانست با قبول چنین شرایطی موافقت کند با این همه اشکالات را می توانست با زهم در راه پیدا کردن راه حل نهایت اهتمام بعمل آمد و آنچه قانوناً مقصود بود ارفاق شد ولی بازرسان دمکرات در سرپیچی و مخالفت و بیانه تراشی اصرار ورزیدند و دیری نگذشت چنانکه بیش پیش بینی شده بود معرکین نهضت فطرت و نیت خود را نشان دادند و بدمودی بیخبران داخلی و خارجی نیک معلوم ساختند که مقصود هرگز اصلاحات نبود بلکه این حرفها لغافه اغراض خطرناک سیاسی بود یکی از شواهد این موضوع موقعی پیدا شد که دولت خواست مقدمه انتخابات را در تمام کشور آماده سازد و برای تأمین جریان صحیح انتخابات و تضمین آن از هر گونه مداخلات خلاف قانون قوای انتظامی کسبیل دارد در این موقع بود اشخاصی که بنام دمکرات آذربایجان با استقلال کشور بازی میکردند برخلاف روش مسالمت آمیز دولت و برغم مواد ابلاغیه با اعزام قوای تأمینیه مخالفت کردند و نیروی مسلح چریک در مقابل قوای انتظامی آراستند و در حدود قافلانکوه برضد دولت بعملیات جنگی آغاز نمودند و سنگر بندی کردند و پلها را ویران ساختند و رؤسای آنان برضد دولت نطق کردند و مردم را بقیام مسلح بر علیه دولت دعوت نمودند و بتصایح مکرر دولت اعتنا نکردند و با این ترتیب البته مواد قرارداد بالطبع منفی گردید زیرا طرف آن را کاملاً زیر پا نهاد قوای انتظامی برای اجرای امر انتخابات با ذریبایجان نزدیک شد و اشرار بعد از عقب نشینی مبالغه هنگفتی از تنقذ و جنس از اطراف آذربایجان بقما کردند و نفوس زیادی را بر سر راه کشتند و جمعا از مرز گذشتند دولت از آن تاریخ بیمه چنان که آقایان مسبق هستند در استرداد مقصرین و اموال مردم اقدامات لازم را در نزد اولیای محترم شوروی بجا آورده است ولی هنوز نتیجه ای بدست نیاورده عجب اینکه پیش از آنکه نیروی ارتش بعملیات انتظامی خود اقدام کند مردم واقعی آذربایجان که این آقایان دعوی نمایندگی آنان را داشتند خود بمجازات و تعقیب متجاسرین برخاستند و آنان را در مدت کمی متواری و فراری ساختند (صحیح است) و قوای تأمینیه دولت با مشکلات فراوانی کوشیدند تا خشم بی پایان و حس انتقام مردم را فرو نشاندند (صحیح است)

باکمال تأسف نهضت و شورشی هم چنانکه مسبقاً در نواحی جنوب رویداده و دولت گرفتاری بیشتری پیدا کرده بود و علت عمده آن چنانکه در سابق هم اشاره کردم پیش آمد های آذربایجان بود و چون در این گزارش نظر عمده معطوف بوضع روابط ایران و شوروی است همینقدر میگویم که بالاخره در سایه توجهات اعلیحضرت همایون شاهنشاه وحدت ملی دوباره در سرتاسر کشور تأمین گشت و بعضی آماده شدن وسایل فرمان انتخابات صادر شد و در باب جریان انتخابات که مخالفین و داوطلبان محروم قبل

مذاکرات مجلس شد ولی دمکراتها از قبول آن استتکاف کردند و شرایطی سنگین تازه پیشنهاد نمودند و ناچار مذاکرات منقطع شد در واقع آقایان هر روز بهانه و تقاضای جدیدی پیش میکشیدند و از آنجمله مطالبی هنگفت وجوه نقد درخواست میکردند که نه دارائی ملی و دولت می توانست با قبول چنین شرایطی موافقت کند با این همه اشکالات را می توانست با زهم در راه پیدا کردن راه حل نهایت اهتمام بعمل آمد و آنچه قانوناً مقصود بود ارفاق شد ولی بازرسان دمکرات در سرپیچی و مخالفت و بیانه تراشی اصرار ورزیدند و دیری نگذشت چنانکه بیش پیش بینی شده بود معرکین نهضت فطرت و نیت خود را نشان دادند و بدمودی بیخبران داخلی و خارجی نیک معلوم ساختند که مقصود هرگز اصلاحات نبود بلکه این حرفها لغافه اغراض خطرناک سیاسی بود یکی از شواهد این موضوع موقعی پیدا شد که دولت خواست مقدمه انتخابات را در تمام کشور آماده سازد و برای تأمین جریان صحیح انتخابات و تضمین آن از هر گونه مداخلات خلاف قانون قوای انتظامی کسبیل دارد در این موقع بود اشخاصی که بنام دمکرات آذربایجان با استقلال کشور بازی میکردند برخلاف روش مسالمت آمیز دولت و برغم مواد ابلاغیه با اعزام قوای تأمینیه مخالفت کردند و نیروی مسلح چریک در مقابل قوای انتظامی آراستند و در حدود قافلانکوه برضد دولت بعملیات جنگی آغاز نمودند و سنگر بندی کردند و پلها را ویران ساختند و رؤسای آنان برضد دولت نطق کردند و مردم را بقیام مسلح بر علیه دولت دعوت نمودند و بتصایح مکرر دولت اعتنا نکردند و با این ترتیب البته مواد قرارداد بالطبع منفی گردید زیرا طرف آن را کاملاً زیر پا نهاد قوای انتظامی برای اجرای امر انتخابات با ذریبایجان نزدیک شد و اشرار بعد از عقب نشینی مبالغه هنگفتی از تنقذ و جنس از اطراف آذربایجان بقما کردند و نفوس زیادی را بر سر راه کشتند و جمعا از مرز گذشتند دولت از آن تاریخ بیمه چنان که آقایان مسبق هستند در استرداد مقصرین و اموال مردم اقدامات لازم را در نزد اولیای محترم شوروی بجا آورده است ولی هنوز نتیجه ای بدست نیاورده عجب اینکه پیش از آنکه نیروی ارتش بعملیات انتظامی خود اقدام کند مردم واقعی آذربایجان که این آقایان دعوی نمایندگی آنان را داشتند خود بمجازات و تعقیب متجاسرین برخاستند و آنان را در مدت کمی متواری و فراری ساختند (صحیح است) و قوای تأمینیه دولت با مشکلات فراوانی کوشیدند تا خشم بی پایان و حس انتقام مردم را فرو نشاندند (صحیح است)

باکمال تأسف نهضت و شورشی هم چنانکه مسبقاً در نواحی جنوب رویداده و دولت گرفتاری بیشتری پیدا کرده بود و علت عمده آن چنانکه در سابق هم اشاره کردم پیش آمد های آذربایجان بود و چون در این گزارش نظر عمده معطوف بوضع روابط ایران و شوروی است همینقدر میگویم که بالاخره در سایه توجهات اعلیحضرت همایون شاهنشاه وحدت ملی دوباره در سرتاسر کشور تأمین گشت و بعضی آماده شدن وسایل فرمان انتخابات صادر شد و در باب جریان انتخابات که مخالفین و داوطلبان محروم قبل

مذاکرات مجلس شد ولی دمکراتها از قبول آن استتکاف کردند و شرایطی سنگین تازه پیشنهاد نمودند و ناچار مذاکرات منقطع شد در واقع آقایان هر روز بهانه و تقاضای جدیدی پیش میکشیدند و از آنجمله مطالبی هنگفت وجوه نقد درخواست میکردند که نه دارائی ملی و دولت می توانست با قبول چنین شرایطی موافقت کند با این همه اشکالات را می توانست با زهم در راه پیدا کردن راه حل نهایت اهتمام بعمل آمد و آنچه قانوناً مقصود بود ارفاق شد ولی بازرسان دمکرات در سرپیچی و مخالفت و بیانه تراشی اصرار ورزیدند و دیری نگذشت چنانکه بیش پیش بینی شده بود معرکین نهضت فطرت و نیت خود را نشان دادند و بدمودی بیخبران داخلی و خارجی نیک معلوم ساختند که مقصود هرگز اصلاحات نبود بلکه این حرفها لغافه اغراض خطرناک سیاسی بود یکی از شواهد این موضوع موقعی پیدا شد که دولت خواست مقدمه انتخابات را در تمام کشور آماده سازد و برای تأمین جریان صحیح انتخابات و تضمین آن از هر گونه مداخلات خلاف قانون قوای انتظامی کسبیل دارد در این موقع بود اشخاصی که بنام دمکرات آذربایجان با استقلال کشور بازی میکردند برخلاف روش مسالمت آمیز دولت و برغم مواد ابلاغیه با اعزام قوای تأمینیه مخالفت کردند و نیروی مسلح چریک در مقابل قوای انتظامی آراستند و در حدود قافلانکوه برضد دولت بعملیات جنگی آغاز نمودند و سنگر بندی کردند و پلها را ویران ساختند و رؤسای آنان برضد دولت نطق کردند و مردم را بقیام مسلح بر علیه دولت دعوت نمودند و بتصایح مکرر دولت اعتنا نکردند و با این ترتیب البته مواد قرارداد بالطبع منفی گردید زیرا طرف آن را کاملاً زیر پا نهاد قوای انتظامی برای اجرای امر انتخابات با ذریبایجان نزدیک شد و اشرار بعد از عقب نشینی مبالغه هنگفتی از تنقذ و جنس از اطراف آذربایجان بقما کردند و نفوس زیادی را بر سر راه کشتند و جمعا از مرز گذشتند دولت از آن تاریخ بیمه چنان که آقایان مسبق هستند در استرداد مقصرین و اموال مردم اقدامات لازم را در نزد اولیای محترم شوروی بجا آورده است ولی هنوز نتیجه ای بدست نیاورده عجب اینکه پیش از آنکه نیروی ارتش بعملیات انتظامی خود اقدام کند مردم واقعی آذربایجان که این آقایان دعوی نمایندگی آنان را داشتند خود بمجازات و تعقیب متجاسرین برخاستند و آنان را در مدت کمی متواری و فراری ساختند (صحیح است) و قوای تأمینیه دولت با مشکلات فراوانی کوشیدند تا خشم بی پایان و حس انتقام مردم را فرو نشاندند (صحیح است)

وقال راه انداختند این نکته را میگویم که مخالفین متمعداً دولت را با حزب دمکرات ایران مغلوب میکنند چنانکه میدانیم در تمام کشور های متهمن دمکرات جهان انتخابات بدستی احزاب است و اینست که حزب دمکرات ایران در امر انتخابات تبلیغات و اقدامات و کوشش و فعالیت بکار برد گناهی نیست. اینک در نتیجه آقایان محترم در این محوطه جمع آمده و بارگران مسئولیت و طالع کشور را بدست گرفته اید بدیهی است در میان کسانی که داوطلب بودند و انتخاب نشدند اشخاص بسیار شایسته و وطنپرست وجود دارند و آنان چه نماینده بشوند و چه نشوند از خدمت نسبت بکشور خود داری نمیکنند (صحیح است) اینک بشرح مذاکراتیکه بین جناب سفیر کبیر شوروی و اینجناب بعد از اعلان انتخابات دوره یازدهم بعمل آمده و همچنین مراسلاتیکه از تاریخ ۲۴ آذر ۱۳۲۵ قیامین مبادله شده است میبپردازم این مراسلات مشتمل بر دو قسمت است: قسمتی که در اواخر سال ۲۵ صورت گرفته و قسمتی که بعد از انعقاد مجلس شورایی مبادله شده است و با قرائت این مراسلات بگزارش خود پایان میدهم.

در اواخر ۱۳۲۵ جناب آقای سادچیکف ملاقاتی از اینجناب بعمل آوردند و راجع بوضع نفت بلب مذاکره را باز کردند و صورت قرارداد را در اوردند و زمینه موافقتنامه مورخ ۱۵ فروردین تهیه و تنظیم کرده بودند حضوراً باینجناب دادند که بعد از امضاء بمجلس پیشنهاد کنم. اینک متن قرارداد پیشنهادی آقای سادچیکف با مراسلاتیکه در پیرو آن مبادله شده است میخوانم:

قرار داد بین دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و دولت ایران درباره ایجاد شرکت نفت شوروی و ایران. دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از یکطرف و دولت اعلیحضرت شاهنشاهی ایران از طرف دیگر نظر باینکه بسیار مایلند مناسبات دوستانه را تحکیم و بهمکاری من بعدی اقتصادی بین دو کشور مساعدت نمایند و همچنین با در نظر داشتن رد و بدل نامه ها بین نخست وزیر ایران و سفیر کبیر اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در ایران که در روز ۴ آوریل سال ۱۹۴۶ بعمل آمد مصمم گردیده اند قرارداد زیر را درباره ایجاد شرکت مختلط نفت شوروی و ایران منعقد نمایند و برای این منظور اختیار داران خود را بطریق ذیل معین نمودند:

دولت اتحاد جماهیر شوروی ۰۰۰۰ دولت ایران ۰۰۰۰ مشارالیهما پس از ارائه اختیار نامه های خود که در کمال صحت و اعتبار بود در مقررات ذیل موافقت حاصل نموده اند:

ماده اول - طرفین متعاهدین در شهر تهران شرکت میکنند: نفت شوروی و ایران تحت عنوان مختصر (نفت شوروی و ایران) را که از طرف دولت ایران بآن حق استثنائی برای کشف و استخراج و استعمال نفت و مواد نفتی و محصولاتیکه تماماً با نفت بوجود میآید در خاککی که در قسمت اول ماده دوم این قرارداد ذکر گردیده و همچنین حق فروش و حمل و نقل نفت و مواد نفتی و محصولاتی که با نفت بعمل میآید چه در داخل ایران و چه در خارج آن داده میشود احداث مینمایند. موسسین شرکت عبارتند از: طرف شوروی تراست دولتی

۱ - طرفین متعاهدین در شهر تهران شرکت میکنند: نفت شوروی و ایران تحت عنوان مختصر (نفت شوروی و ایران) را که از طرف دولت ایران بآن حق استثنائی برای کشف و استخراج و استعمال نفت و مواد نفتی و محصولاتیکه تماماً با نفت بوجود میآید در خاککی که در قسمت اول ماده دوم این قرارداد ذکر گردیده و همچنین حق فروش و حمل و نقل نفت و مواد نفتی و محصولاتی که با نفت بعمل میآید چه در داخل ایران و چه در خارج آن داده میشود احداث مینمایند. موسسین شرکت عبارتند از: طرف شوروی تراست دولتی

۲ - منافعی که بشرکت عاید گردد بمتناسب مقدار سهام هر یک از طرفین تقسیم خواهد شد

نسل حاضر ایران در این نیم قرن انقلاب گرفتار انقلابات داخلی بوده و دو جنگ جهانی خانمانسوز دیده است. در هر دو جنگ ملت ما بیطرف و خواهان صلح و آسایش و طرفدار تفاهم و سازش بود و در هر دو جنگ مانند ملت‌های دیگر خسارت‌های بی‌پایان دیده نتافت جانی و مالی ملت ایران در جنگ اول در نتیجه انقلابات داخلی و لشکرکشی‌های خارجی و حدوث قحط و گرسنگی و شیوع بیماری و زبانه‌های بی‌حساب بازرگانی نسبت داری و نفوس از تلفات آلمان مهاجم فزون‌تر بود. در جنگ اخیر نیز لشکرکشی‌های خارجی که باعث آفتان بی‌مان دوستی و اتفاق بستیم و آمدن صد ه ارتاد نیروی نظامی و پراکندن ملت مصیبت‌زده لهستانی بدین کشور و بیش آمد خشک سالی و از بین رفتن میلیون‌ها تن خواربار و صد هزاران اقامت و مواشی و صد میلیون‌ها ریال کالای بازرگانی و شیوع بیماری و اشغال شدن خطوط مخابرات و وسایل مخابرات و بروز ناامنی در کشور که لازمه چنین حوادثی بود و عجز دولت از گرد آوردن مالیات و زبور تفرقه و دست‌بندی‌های سیاسی و ستیزه جوئی و شیوع بدبینی و بدگویی و ناراضی‌بانی ملت خسته و ستمدیده را سخت‌تر آورده. تنها امید نجات که میرفت زخم دل‌های ریش‌را رهمی نهد و همچنان خاطرهای پریش‌را آرامشی دهد بیه صلح جهان و بوجود آمدن سازمان ملل متحد بود که در همان آغاز کار پنجاه ملت گرد هم آمدند و با تدوین منشور ملل متحد دست یمن بدست هم دادند و جمله برای حفظ صلح عالم و جلوگیری از هرگونه تجاوز و رفع هرگونه نگرانی عهد بستند. بیش از وقوع این تهدید بزرگ بین‌المللی یمنی امیدبخش در تاریخ ۹ آذرماه سال ۱۳۲۲ در مرکز کشور ما بین سه مرد بزرگ و سه پیشوای نامی برندگان جنگ جهانی یعنی روزولت رئیس جمهور آمریکا و ژانرالیسم استالین پیشوای ممالک شوروی و چرچیل نخست وزیر انگلستان منعقد شد و ملل متحد نسبت یافته پس امیدوار ساخت و باید بگویم هنوز هم دلگرمی و ایمان مناسب به سازمان ملل متحد که با کمال افتخار عضو آنیم و امیدواری مانسبت به یمن سه‌گانه که هر مرد بزرگ در پایتخت مافداکاری و خسارت‌ها در آن تصدیق نموده و وعده همکاری با داده اند در جای خود باقیست امید و اتق ما این است که بتوانیم در زمره ملت‌های عضو سازمان آنچه را که در تأمین صلح و آسایش جهان به‌مهده ما است کار بندیم و نبوت خود از نعمت‌های آن صلحو آسایش برخوردار گردیم.

بدون تردید ما ایرانیان که بقدر کافی از تأثیرات شوم جنگ‌ها داغ‌دل دیده‌ایم بیش از خیلی‌ها هواخواه صلح‌ممل و تفاهم و اوقی بین‌المللی هستیم (صحیح است) هر گاه که خبری همچنان آرزو و در ضمن انتشارات یا شایعات در باب وقوع اختلافات جدید در میان ملت‌های نیرومند کیتی بگوش ما می‌رسد هر ایرانی بی‌اختیار میلرزد (صحیح است) زیرا نه تنها ادبیات و فلسفه ملی ما مزایای صلحو برادری ملت‌ها را از زمان دیرین به ما آموخته و شاعر بزرگ ما گفته است: بنی آدم اعضای یکدیگرند. بلکه تجارب تلخ و سست‌های روزگار و خسارت‌های پیشمار عملا این حقیقت را که صلحو برادری و

جنگ روش اهریمنی است در نظر ما مسلم داشته است (صحیح است) گذشته از جنگ‌های خانمانسوز تاریخ کشور ما بایک فاجعه دیگر دائمی نیز قرین بوده آن فاجعه مبارتست از وضع دقیق جغرافیایی ما که کشور ما را از فرقه‌ها با بیطرف بخصوص از زمان ظهور سیاست شرق محل تصادم سیاست‌های متضاد دولتهای استعمار طلب قوی بدست قرار داد و ما و با نگان ما را در طی قرون اخیر گرفتار محنت و اضطراب و نگرانی دائمی ساخت (صحیح است) از یک لحاظ میتوان گفت این کشور پهناور قدیم از حدود سی قرن یعنی از بدو تاریخ سیاسی خود از شمال و مغرب و مشرق و جنوب پیوسته مورد مظالم و حملات و مهاجمات خارجیها و بازیه سیاست‌های آنان واقع گشته و از زمان جنگ آشور و جنگ‌های یونان و روم تا امروز عمر اجتماع ما با مبارزات سیاسی و نظامی گذشته است (صحیح است) شگفت آنکه دولتهای رقیب بخصوص در مدت قرنها اخیر که هر یک بنوبت خود خواستند در این ملک نفوذ سیاسی یا اقتصادی پیدا کنند از جمله بهانه‌هایی که جستند این بود که ما را در سیاست طرفگیرانه و یکجانبه و پیرو آمال حریف معرفی کنند. با کمال تأسف چه از خلال گزارش جناب آقای نخست وزیر و چه از اخبار و انتشارات در می یابیم که دولت دوست و همسایه بزرگ ما روسیه شوروی هنوز هم در پیاب سیاست خارجی ما این شبهه تاریخی را وارد و تکرار و تجدید میکند و ما را طرفدار سیاست یک جانبه میندازد من بنام یک ایرانی و یک نماینده از جناب اشرف آقای نخست وزیر سیاست‌گزارم که با کمال خلوص کوشیده اند این موضوع را در نزد رجال محترم شوروی روشن سازند من خودم که افتخار عضویت میسیون مسکورا داشتم شاهد و ناظر بودم که ایشان با کمال خلوص تشبیه مبانی دوستی بی‌شائبه ایراد در میان دو کشور نصب‌العین و هدف خود قرار داده بودند و بخصوص در رفع این نسبت ناروای سیاست تبعیض یا باصطلاح دیگر سیاست خصمانه کوشش فراوان میدول می‌داشتند. ملت ایران و ریال سیاست ایران از قدیم‌ترین زمان با ذوق سلیم خود دریافته اند که وضع جغرافیایی ما ایجاب میکند سیاست مستقل ملی و بیطرفانه و بدون تبعیض داشته باشیم (صحیح است) این موضوع و این توازن و تعادل برای ما اهمیت حیاتی داشته است و کمتر اتفاق افتاده است که یک مرد سیاستمدار ایرانی این نکته را بر خورد نکرده و به اهمیت آن پی نبرده باشد چنانکه در نطق سابق خود اظهار داشتم معلم ملت ایران در این درس بزرگ سیاست مرور زمان تراشید و تحطبات نظامی و سیاسی نسبت باین کشور نمود و قرار داده‌ای با تعجیل کرد و مدت‌ها ملت ایران را گرفتار نگرانی‌ها ساخت ۵۰ کار همسایه دیگر بزرگ یعنی روسیه قدیم هم بهتر نبود کشور ما در مقابل آنان از زمان بطر کبیر گرفتار همین سیاست تجاوز و استعمار طلب بود در زمان خود ما یعنی حدود ۳۷ سال پیش دولت روسیه سابق یعنی دولت تزاری با نیکلای دوم و مطابق روش سیاسی آقای سازونوف بهانه‌هایی بیان آورد و نقاطی از شمال کشور ما را که از آنجه آذربایجان برداشته‌اند نظامی کرد و بحقوق ملی و آزادی و استقلال ما تجاوز نمود و پیشوایان

بوده است و خواهد بود (صحیح است) و با کمال صراحت نسبت سیاست طرفگیرانه را ردمی کنم (صحیح است) مجلس شورای ملی ایران از بدو حکومت مشروطه در ایران بدولتهای متوالی که از آنجه دولت حاضر باشد باین شرط رای داده است و اکنون هم همین اصل سیاسی را تأیید میکند (صحیح است) با کمال و اوج میگویم ملت ایران نسبت به منفذین محترم خود سیاست شرافتمندانه و بیطرفانه و صادقانه میجوهد و در این باب هیچگونه سوء ظن و نگرانی را محملی و موردی نمی‌تواند تصور نماید (صحیح است) ولی آرزوی قلبی ما این است همان طوری که ما میگوئیم هیچگونه نگرانی از ناحیه ما نسبت به همسایگان دست نهد مقتضی است این روش از طرف آنان نیز پیری شود (صحیح است) یعنی آنان نیز بنوبه خود ما را نگران و مضطرب نسازند (صحیح است) میگویند ما را گر بده از ریمان بیسه میترسد ملت ایران با کمال صراحت تشبیه هر گونه روابط و همکاری اقتصادی را در حدود اصول و اختیار متقابل با همسایگان بخصوص با دولت اتحاد جماهیر شوروی آرزو می کند ولی از نفوذ و عواقب سیاسی نگران و ترسانست و به همین مناسبت از همسایگان خود انتظار دارد هر گونه آثار فشار و تحریک و اصرار را از میان بردارند و هم وحید خود را با ارتباط صادقانه تجارتی و همکاری واقعی بکارند. داستان ملت ایران بخصوص از دوره صفویان باینطرف همان داستان گزگ و میش بوده که دولتهای مختلف مغرب زمین بزم توسعه اقتصادی و فتوحات سیاسی و نظامی هر یک بنوبه خود بحقوق این کشور تجاوز می نمودند و برای شروع شدن این تجاوز دغاوی مصلحانه و عناوین خیرخواهانه نظیر حفظ حقوق اتباع، تأمین آسایش و آزادی مردم، تأمین منافع اقتصادی و بدتر از همه بهانه‌جویی از نفوذ دولتهای دیگر که رقیب آنان بودند برای ما میتراشیدند سیاست ایران چنانکه گفتم در این کشمکش‌های دشوار سیاسی که اساسی و بحکم ضرورت همان سیاست بیطرفی بود تا مگر با حفظ موازنه‌های که از تصادم فشارهای چهارسویه حاصل گردد زندگی ظریف خود را ادامه دهد همین دولت بریطانیایی کبیر که امروز روابط دوستانه ما با آن دولت رو باستحکام میرد و طرفداربهای آندولت را از حقوق ایران در سازمان ملل تقدیر میکنم و امیدواریم روابط فیابین رفته رفته روشنتر گردد و روی موازین مساوی و صادقانه قرار گیرد در گذشته برای توسعه سیاست استعماری چندین بار بهانه‌ها نمود و قرار داده‌ای با تعجیل کرد و مدت‌ها ملت ایران را گرفتار نگرانی‌ها ساخت ۵۰ کار همسایه دیگر بزرگ یعنی روسیه قدیم هم بهتر نبود کشور ما در مقابل آنان از زمان بطر کبیر گرفتار همین سیاست تجاوز و استعمار طلب بود در زمان خود ما یعنی حدود ۳۷ سال پیش دولت روسیه سابق یعنی دولت تزاری با نیکلای دوم و مطابق روش سیاسی آقای سازونوف بهانه‌هایی بیان آورد و نقاطی از شمال کشور ما را که از آنجه آذربایجان برداشته‌اند نظامی کرد و بحقوق ملی و آزادی و استقلال ما تجاوز نمود و پیشوایان

آزادی ملت ایران را اعدام کرد و یا برجا در چنان سیاست حق شکنانه اصرار ورزید تا اینکه بنیانش بدست انقلابیون و آزادیخواهان روسیه از بین بر افتاد دولت جدید شوروی در زمان پیشوای بزرگ خود دلنشین آن سیاست جور و ستم را برانداخت و سیاست جانانه و جا پیرانه نامید و محکوم و مطرود ساخت و حقوق استقلال ما را محترم شمرد و با ما یمنان دوستی بست و الحق روش پسندیده اتحاد جماهیر شوروی بزم دولت ملت ایران مرهمی نهاد و ما را جلب کرد و قلوب ما را مطمئن ساخت و بتدریج راه برای توسعه و تشبیه مبانی دوستی باز میشد و با کمال تأسف دعاوی اخیر روسیه شوروی راجع بنفت و طرز سیاسی اخیر روسیه شوروی را که در آن راه از چهار سال باینطرف از ناحیه آن دولت اتخاذ شد بدون تردید جنبه اقتصادی و تجارتی را از آن موضوع دور کرد و شکل تهدید و فشار سیاسی بیان داد. در این موقع بریاری و بدون ملاحظه باید بگویم حوادث آذربایجان و تهدید اشغال کشور ملت ایران نسبت به سیاست شوروی به قطع و یقین نگران و ضنین کرد و اکنون هم که هنوز اثرات تلخ آن وقایع از بین نرفته تذکرات سخت و فشار آرمیز مأمورین دولت شوروی که هم اکنون در ضمن گزارش جناب نخست وزیر شنیدیم اینگونه نگرانی را تقویت میکند. پس بنظر من که از صمیم قلب طرفدار دوستی و همکاری بین دو ملت هستم بهتر است دوست و همسایه بزرگ ما قبل از هر عمل اقتصادی در رفع هر گونه عوامل که تولید نگرانی سیاسی در این کشور میکند بکوشد من آشکارا میگویم که مجلس و دولت ایران طرفدار طرح دوستی پایدار با اتحاد جماهیر شوروی هستند (صحیح است) ما همسایه دیوار بدیواریم، بهترین خریدار کالای ما روسیه است. ما نیز بکالای روسیه احتیاج وافر داریم و ارتباط اقتصادی بین دو کشور بحکم طبیعت و لازمه مجاورتست و قابل تزلزل نیست. گذشته از روابط اقتصادی روابط قومی فرهنگی در بین دو ملت موجود است که بهترین مظهر آن کار خاورشناسان نامی روسی از بازتوله و ژو کوسکی تافریمان و کتو وارپلی و امثال آنانست که این دانشمندان همسایه در علوم و ادبیات ایرانی پژوهشهای استادانه کرده اند پس مقدمات علمی و اقتصادی کافی برای یک دوستی متد و بی‌شائبه بین دو کشور از هر حیث موجود است، فقط برای عملی شدن این منظور لازمت اطمینان و اعتماد کامل در بین باشد بنظر من اگر در این موقع دولت معظم شوروی واقفا بحکم ضرورت و احتیاج اقتصادی از ما نفت میجوهد ما با کمال خوشوقتی بشرطیکه در کشور خودمان آزادی عمل و امنیت کامل سیاسی داشته باشیم بعد از استخراج آن محصول خود را مطابق نرخ عادلانه با بازار باندولت میفروشیم (صحیح است) زیرا بنیادله و روابط بازرگانی روسیه احتیاج شدیده داریم. اگر نظر دولت شوروی تأمین منظور دیگری است از قبیل اینکه دولتهای رقیب دیگر در ایران بخصوص در قسمتهای مجاور شوروی دارای حقوق و امتیازات راجع باستخراج نفت نگرند بعقیده من هم مجلس و هم دولت مهم ملت ایران حاضر خواهند بود این نگرانی همسایه محترم شمالی را عملاً رفع کنند و سیاست حفظ موازنه و تأمین قطعی منظورهای مشروع

همسایگان خود را بطرز صحیحی روش سیاسی خود قرار دهند (صحیح است) فقط برای تحقیق این مقصود اولاً تعقیب یک سیاست دوستانه و ایجاد اعتماد و امنیت متقابل لازمست زیرا روابط اقتصادی چه در داخل یک کشور و چه در خارج شرایطی دارد که پایه و اساس آن شرایط امنیت و فراغت خاطر و مصون بودن از هر نوع نگرانی است امید من مانند هر یک ایرانی دیگر اینست که با حسن نیت و علوهت تمام مشکلات بین ما و شوروی چنانکه رئیس محترم دولت اظهار فرمودند از بین برود و جای آنرا روابط واقعی و صمیمانه فرهنگی و اقتصادی بگیرد. در خانه اینک از مقام ریاست مجلس اجازه میجوهم عرضی را که شماره زیادی از نمایندگان محترم بعد از چندین روز شب شور و میباحه تهیه و امضاء کردند تقدیم دارم و درخواست می کنم این طرح قرائت شود.

رئیس - طرح پیشنهادی قرائت میشود (بشرح ذیل قرائت شد)

ساحت مقدس مجلس شورایی ملی.

در این آشوب و کربودار جهان که نتایج و عواقب جنگ با نهایت وخامت زندگی عالم بشریت را مسموم ساخته و ملت‌ها را گرفتار یک نگرانی دائمی کرده، بجای اینکه مظامع سیاسی از بین برود بر شدت خود افزوده است و مانند اینست که دنیا یک بار دیگر بسوی دسته بندی‌های سیاسی میرود صلاح کشور ما که عضو سازمان ملل متحد و نسبت بعفظ صلح بین الملل متعهد است و در یک وضع بسیار حساس جغرافیایی واقع شده است همانا حفظ موازنه سیاسی و نیروی از یک سیاست بیطرف و مستقل و ملی و روشن و شرافتمندانه است که اندک شائبه تبعیض و ترجیح و موازنه در آن نباشد لازمه چنین سیاستی است که دولت و ملت میبادر روابط اقتصادی خود هم با خارجی‌ها که «افسوس که این روابط در دنیا هنوز از سیاست تفکیک نشده است» پس دقیق باشد و مقتضی است در این منظور مخصوصاً نگرانی‌هایی را که از لحاظ تصور سیاست یک جانبه ملحوظ میتواند باشد معلماً مرتفع سازد اینک نظر باین موضوع مهم اصل اساسی سیاست خارجی مطلبی که باید در قبیل گزارش جناب آقای نخست وزیر و موافقت نامه شرکت مختلط نفت منظور اصلی را تشکیل دهد این است:

محتاج بتذکر نیست کلیه ثروت طبیعی و اقتصادی و تولیدی ایران متعلق بایران است و بهر نحو و ترتیبی که ملت و مجلس ایران بخواهد طریق استفاده از آن را تعیین میکند. از طرف دیگر این اصل کلی هم مسلم است که ما در عصر تعاون و همکاری بین‌المللی زندگی میکنیم و روابط عادلانه اقتصادی بین ملت‌ها بخصوص همسایگان امری است طبیعی و از این لحاظ مقتضی است منابع ثروت و سرمایه هر متنی اعم از ثروت زیر زمینی یا غیر آن بکار افتد و مورد داد و ستد و معاملات اقتصادی واقع شود و بوسیله قرار داد های صحیح و متقابل بازرگانی اصول همکاری معین گردد جز اینکه امروز وضع دنیا غیر از وضع. دسال پیش است که دولتی بدون مطالعه امتیازاتی را نسبت بمنافع مجهولی بدیگری واگذار میکرد پس بنظر مجلس شورای ملی اولاً باید بطور قطع مسلم گردد که مواد نفتی در چه نواحی کشور

وجود دارد و مقدار محصول در حدود چه میزانی تواند باشد و از لحاظ اقتصادی و بازرگانی در کدام نقاط قابل بهره برداری است آنگاه روش اقتصادی ایران کاستفاده از منابع زیر زمینی کشور بوسیله سرمایه ملی است آغاز و عملی گردد. بنا بر این فوق امضاء کنندگان مانده واحده ذیل را پس از استماع گزارش جناب آقای نخست وزیر پیشنهاد میکنیم و بقید دو فوریت تصویب آن را تقاضا مینمائیم.

ماده واحده - الف - نظر باینکه آقای نخست وزیر با حسن نیت و در نتیجه استنباط از مفاد ماده دوم قانون یازدهم آذرماه ۱۳۲۳ اقدام بمذاکره و تنظیم موافقت نامه مورخ یازدهم فروردین ماه ۱۳۲۵ در باب ایجاد شرکت مختلط نفت ایران و شوروی نموده اند، نظر باینکه مجلس شورایی ملی ایران استنباط می‌رود بر اینست که با مطالعه و تفهیم قانون سابق الذکر تشخیص نمیدهد مذاکرات موافقت نامه فوق را بلا اثر و کان لم یکن میدانند.

ب - دولت باید موجبات تفحص فنی و علمی را بمنظور اکتشاف معادن نفت فراهم آورد و در ظرف مدت پنجسال نقشه‌های کامل فنی و علمی مناطق نفت خیز کشور را ترسیم و تهیه نماید تا مجلس شورای ملی با استحضار و اطلاع کامل از وجود نفت بمقدار کافی بتواند ترتیب بهره برداری بازرگانی از این ثروت ملی را بوسیله تصویب قوانین لازم تعیین کند.

ج - واگذاری هر گونه امتیاز استخراج نفت کشور و مشتقات آن بخارجیها و ایجاد هر نوع شرکت برای این منظور که خارجیه در آن بوجهی از وجوه سهم باشند مطلقاً ممنوع است.

د - در صورتیکه بعد از تفحصات فنی مذکور در بند وجود نفت بمقدار قابل استفاده بازرگانی در نواحی شمال ایران مسلم گردد دولت مجاز است در باب فروش محصولات آن با اتحاد جماهیر شوروی یا آن دولت وارد مذاکره شود و نتیجه را با اطلاع مجلس شورای ملی برساند.

ه - دولت مکلف است در کلیه مواردی که حقوق ملت ایران نسبت به منابع ثروت کشور اعم از منابع زیر زمینی و غیر آن مورد تضییع واقع شده است بخصوص راجع به نفت جنوب بمنظور استیفاء حقوق ملی مذاکرات و اقدامات لازمه را بعمل آورد و مجلس شورای ملی را از نتیجه آن مطلع سازد. برزین - معانی - معتمد دماوندی - دکتر امینی، احمد دهقان، مهدی مشایخی، هاشم وکیل، علی بهبهانی، محمود محمود، اردلان، دکتر طباطبائی، حادقی، امیر حسین ظفر، ما کوشی، مرآت آصفندی، دکتر ملکی، قبادیان، اکبر، عزیز اعظم زنگنه، سالار بهزادی، سلمان اسدی، امیر تیمور، بهادری، جواد عامری، حسن مکر، شریعت زاده، شهاب خسروانی، صادقی، غضنفری، سزوار، پالیزی، اردشیر شادلو، جواد کهنه، آقاخان بختیار، محمد ذوالفقاری، فتحعلی آفشار، کفائی، ونوق و چند امضای دیگر که خواننده متنبشود موسوی، شریف زاده، دادور، بهادری، نصرت‌الله اسکندری

بعضی از نمایندگان - اکثریت مجلس آقا. **مسعود ثابتی -** لازم بخوانند نیست آقا.

فولادوند - خیلی امضاء دارد ، تقریباً ۶۰
۶۶ امضاء دارد (زنک رئیس)
بعضی از نمایندگان - تمام آقایان موافق هستند .

رئیس - آقای نخست وزیر ، چون در مقابل گزارشی که با اطلاع آقایان رساندم طرح قانونی جدیدی در مجلس فراتر شد لازم است از نظر مسئولیتی که در سر نوشت مملکت دارم تذکر دهم که در این قبیل مسائل بهتر است اخذ تصمیم معوق بمصالحه بیشتر و رعایت حزم و احتیاط باشد راجع به و ستان بزرگی اجتناب از خود تصور نمی کنم وضع گذشته را آقایان فراموش کرده باشند . هنگامی که آذربایجان در آتش قطبان و عصیان میسوخت و نقشه قتل عام های مخوف و وحشتناک برای اهالی آنجا طرح گشته بود و طهران مانند نگین انگشتر در حلقه معاصره بود و هر ساعت بیم حوادث ناگوار معرفت من ناچار بودم برای رهائی آذربایجان و جلوگیری از کشتارها و تخریب ایران و تسکین قلوب اقداماتی کنم و خود را در آن اقدامات کاملاً مصاب میدانم . معینا نسبت بآنچه فعلاً مورد بحث است از حدود اقدامات قبل قسمی فراتر نروم و مذاکراتی که در این باب شده ابتکار آن بامن نبوده است آن ساعتی که موافقت نامه را امضا میکردم معتقد بودم بصلا مملکت است . امروز هم معتقدم اگر مجلس جرح و تعدیلی لازم دیده اند با دقت و فرصت کافی در آن مطالعه کند .

من وقتی تصمیم با امضای موافقت نامه گرفتم تماماً متوجه مسئولیت خطیر خود در مقابل ملت ایران بودم و تنها راه علاج مصائب آنروز را در امضای آن تشخیص دادم و در صحت تشخیص خود نیز معتقد بوده و هستم زیرا بنیاد این موافقتنامه بود که وضع ایران کم کم از حال مخاطره خارج شد ، قوای بیگانه کشور را ترک گفت ، حوث آذربایجان و کردستان رفته رفته پایان یافت ، مملکت روی اطینان و آرامش دید و بطور خلاصه ایران از دام بلائی که گرفتار بود نجات پیدا کرد . روزی که موافقتنامه من برقرار بود نیل به نهایی فوق امضا کردم و مورد تحسین و تقدیر عموم قرار گرفتم یقین داشتم روزی خواهد رسید که مردم مملکت خالی از حب و بغض زمان آنچه امروز بر ما میگذرد مورد مطالعه قرارداد داده خادرا از خائن تشخیص خواهند داد ، اعتقاد من این بود که امضای موافقتنامه مربوط بشرکت نفت در آن موقع بصلاح مملکت بود و در آنروز هر وطن پرست دیگری که بجای من می نشست خود را ناگزیر از موافقت با چنان پیشنهاد میدید ، امروز هم صراحتاً میگویم در موافقت نامه بطریقی که راه مجدد مذاکره با دولت شوروی را مسدود کند بصلاح کشور نیست .

من در پیشگاه ملت ایران و تاریخ خود را موظف میدانم که عقبه خود را بسمع آقایان برسانم و امیدوارم تصمیمی را که اتخاذ میکنند توأم با بصیرت و حوصله و حونسردی باشد و عجز و رشادتی نباشد که نشود و این مخالف باین دوفوریت است که خواسته اند .

مهندس رضوی - بنده با دوفوریت مخالف هستم و میخواهم عرایضی عرض کنم .
رئیس - بفرمایید .

محمد علی مسعودی - بنده در کلیات لایحه مخالف هستم .
رئیس - موضوع در کلیات نیست فوریت اول مطرح است .
فرامرزی - بنده مخالفم .
رئیس - بفرمائید .
عباس اسکندری - بنده قبلاً اجازه خواسته ام ایشان موافق طرح هستند و بنده با فوریت آن مخالف هستم .
دهقان - بنده موافقم .

فرامرزی - بنده از موقع میخواستم استفاده کنم از زمانی که جناب آقای نخست وزیر کسب کرده اند برای ایجاد حسن روابط با دولت اتحاد جماهیر شوروی تشکر بکنم ولی آقای دکتر شفق یک بیاناتی فرمودند که دیگر بعد از ایشان هر چه آدم در این قسمت بگوید بنظر من خودش را متوضیح کرده است ، بنا بر این بنده اصلاً از عرایضی که میخواستم عرض کنم صرف نظر میکنم و فقط خوشوقت هستم که خودم حسن استنباط کردم که چه رأی بدهم ، بنده با این حال عرض میکنم همانطور که ایشان فرمودند بنده با فوریت این لایحه بدو علت مخالف هستم علنا و اولش این است که این طرحی که آقایان امضاء کرده اند راجع به یک قضیه ای است که تمام ملت ایران منتظر است که بفهمد که مجلس چه میکند مجلس هم معتقد است بعد از این طرح باید به بیند که ملت ایران چه نظری دارد لا اقل این قدر مجلس داده شود که در جرایم منعکس بشود و اقوال و افکار مختلف در باره این اظهار بشود و دیده شود که ملت ایران با این موافق است یا مخالف علت دیگرش این است که معتقد هستم این طرح ناقص است برای این که فقط راجع به قسمت نفت است در صورتی که گزارشی که جناب اشرف آذربایجان است و در آن جا ایشان هم اشاره فرمودند که پیشوای معظم روسیه یعنی اتحاد جماهیر شوروی استدلال کرده اند راجع به عدم تخلیه ایران و حمایت از دمکراتهای آذربایجان بقرار داد ۱۹۲۱ و من تعجب میکنم که چطور هیچک از وزرای ما ، ازو کلانی ما جوابی باین قسمت ندادند .

اولاً - از تشکیلات و دستجاتی که خود را بنام دولت تمام خاک متعاهد دیگر یا یک قسمت آن معرفی میکنند (مثل همان آذربایجان و پیشوای) و همچنین قصدشان مبارزه با وسایل مذکوره در فوق بادولت متعاهد دیگر بوده و آسایش و صلح متعاهد دیگر را متزلزل نمایند و یا سوره قصد نسبت بتمسک اراضی متعاهد دیگر دارند بنا بر مراتب مذکوره در فوق طرفین متعاهدین همچنین متعهد میشوند که تجهیزات نفقات و ورود قوای مسلحه و اسلحه و مهمات جنگی و هر نوع مواد حربی را بظاک خود برای تشکیلات و دستجات مذکوره در فوق ممنوع بدانند .
چون یک چنین سابقه ای هست و حتی اینکه در ابلاغیه اشاره باین قضیه هست که راجع بقضیه آذربایجان دولت حل مسالمت آمیز را پیش خواهد گرفت البته این هم عیبی ندارد چون امضاء یک نماینده خارجی پای این هست باینکه سالبه بانتهای موضوع است باید این هم قید بشود و باین جهت من آنرا ناقص میدانم و بهمین علت است که با فوریت این لایحه مخالفم و معتقدم که برود در کمیسیون و در آنجا مطالعه بشود .
رئیس - آقای دهقان شما مخالفید یا موافق ؟
دهقان - بنده موافقم ، نماینده محترم که در عالم مضبوطات هم سمت استادی به بنده دارند خودشان این طرح را امضاء فرمودند و با فوریت هم موافقت فرمودند (فرامرزی - من امضاء نکردم) گمان نمیکنم آقای فرامرزی چیزی را بدون مطالعه امضاء میکنند ، نظر بنده این است که چون ایشان

موافق بودند امضاء کردند (بکنفر از نمایندگان امضاء نکرده اند) مطالبی که فرموده اند البته بسیار صحیح است و میتوانند ایشان اینجا پیشنهاد نکنند کدر طرح اضافه شود ولی مخالفتی با فوریت طرح ندارد ، زیرا مدتها است که ملت ایران نگران این موضوع است و هر چه زودتر تکلیف این موضوع مهم روشن شود دولت میتواند بکارهای دیگرش ، بافور مملکت بپردازد و امور سیر طبیعی خودش را پیش بگیرد (صحیح است) بنده گمان میکنم نمایندگان که این طرح را امضاء کرده اند و با فوریت طرح موافق هستند مضامین کافی در باره این طرح کرده اند (صحیح است) و لزوم فوریت این امر را تشخیص داده اند (صحیح است) اما اظهار نگرانی که جناب اشرف در نطق اخیر خودشان فرمودند میخواهم عرض کنم که این طرح مانع از ادامه مذاکرات فروش نفت بدولت شوروی نیست ، ملت ایران ...

رئیس - در فوریت صحبت کنید .
دهقان - خیلی خوب بنابراین عرایضم را در فوریت عرض کردم ، همانطور که آقایان امضاء کرده اند البته کمال موافقت را داشته اند و لزوم آنرا تشخیص داده اند باین آقایان موافقت میکنند .

بعضی از نمایندگان - رای رای
رئیس - آقایانیکه با فوریت اول موافقت قیام بفرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد .
فوریت دوم مطرح است - آقای مهندس رضوی .

قبادیان - بنده موافقم .
دکتر اعتبار - فوریت دوم مطرح است آقای اسکندری - بنده اخطار نظامنامه دارم طبق ماده ۱۰۸

رئیس - بر طبق ماده ۱۰۸ آقای اخطار دارید شامل نیست بفرمائید بنشینید فوریت دوم مطرح است .
اسکندری - اخطار نظامنامه مقدم بر هر گفتگویی است و اصولاً موافق و مخالف باید بنوبت صحبت کنند آقایانی که با طرح موافقت و آن را امضاء کرده اند چطور مخالفت ؟ (مهندس رضوی - بنده امضاء نکرده ام) بنده اجازه گرفته ام بخود آقای رئیس نوشته ام و لازم است مطالبی را عرض کنم .

بعضی از نمایندگان - بعد صحبت کنید .
عباس اسکندری - شما چرا مرا مانع میشوید از صحبت ، هر چه به صلاح مملکت است نمیکذارید حرف بزنم ؟ آقای رئیس رعایت نظامنامه را نمیکند ...

رئیس - بفرمائید بنشینید آقا شما نوشته اید دیگران هم نوشته اند . ماده ۱۰۷ را قرائت میکنند (ماده ۱۰۷ بشرح ذیل قرائت شد)
ماده صد و هفتم - مشایبان اسامی نمایندگان را بر تئیبی که در مجلس یا در خارج مجلس اجازه میخواهند تبیین میکنند اگر اجازه نطق راجع بلوایح یا طرح قانونی باشد قبل از تسلیم راپرت کمیسیون مجلس اسامی نمایندگان برای نطق تبیین نمیشود .
عباس اسکندری - ابدأ این ماده مربوط

بموضوع اجازه بنده نیست قبل از هر کس اجازه خواسته ام و بخود شما هم تذکر دادم و در حضور شما به منشی ها یاد آوری کردم که ضبط نمایند و شما هم گفتید بسیار خوب .
رئیس - شما قبل از این که این طرح را بدهند اجازه خواستید آقای مسعودی هم قبل از شما اجازه خواستند .

عباس اسکندری - اجازه بدهید توضیح بدهم آقا چنین نیست شما بر طبق نظامنامه باید حکومت نمائید .
رئیس توضیح ندارد آقا بفرمائید بنشینید .
عباس اسکندری - شما ورقه را گرفتید از من برای این که نگذارید من حرف بزنم .
رئیس - شما نظامنامه را بخوانید آقا مطابق نظامنامه حرف بزنید ، آقای مهندس رضوی .

مهندس رضوی - بنده این طرح را امضاء نکردم و با فوریت اول هم مخالفت کردم و حالا چون فوریت دوم مطرح است مخالفت خودم را بر عرض میرسانم ولی اگر مجلس شورای ملی با کثرت هر دو فوریت را تصویب بفرمایند بطرح رای خواهم داد ولی مطالبی است که راجع ببنده لزوم فوریت و همچنین راجع به یکی دو نکته ضرورت دانستم که بر عرض مجلس شورای ملی برسانم ، بنظر بنده در یک محیط سیاسی آشفته چنانچه امروز در جهان از هر طرف پیدا است سرعت تصمیم و فوریت نشانه رشد سیاسی نیست ، بنده این مطلب را بچند نفر از همکاران خودم هم در جریان مطالعه و مذاکره راجع باین مسئله مهم عرض کردم ، بنده شخصاً در هیچ سیاستی وارد نیستم یعنی بمعنی هادی که در طهران میگویند معنای عادی وارد بودن سیاست در طهران سود بردن از سیاست است ، بنده نه از سیاست سود می برم و نه از باقی امور زندگی خودم غیر از پول مشروع و این نظر من است (اردلان - کی سود برده است آقا ؟) باین دلیل بنده آنچه این جا عرض میکنم مورد توجه آقایان استعدا میکنم واقع شود و امید وارم بنام عده زیادی از مردم مملکت فقیر و بیچاره خودم خزر همه جا بیچارگی ، گرسنگی و فقر و مرض را می بینم (بکنفر از نمایندگان - فوریت چه مربوط است) بنده می بینم که در نتیجه سیاست یک طرفه مدت زیادی وقت مملکت ایران از حزم سیاسی کامل منحرف شده است و مملکت ایران به جایی رسیده است که امروز ما در دنبال وقایع ناگوارای قرار گرفته ایم ، بنده این وقایع ناگوار را نتیجه همین سیاست ها میدانم ، امروز در دنیا دو بلوک سیاسی مهم تشکیل شده است با ادبیات و عبارات روشن و رسای آقای دکتر شفق این دو بلوک سیاسی دنیا حل نمیشود (مهمه - نمایندگان) بنده باید با آقایان ثابت کنم که فوریت مورد ندارد این موضوع را بر عرض آقایان میرسانم که مطلب اهمیت دارد و اگر آقایان اجازه بفرمایند صحبت بکنم .

ملاحظه خواهند فرمود که این دو بلوک چنانکه میدانید از طرف ممالک نیرومندی تشکیل میشود و هم اکنون تمام جرایم دنیا باستانهای عده بسیار قبلی در یکی از دو طرف اتحاد تصمیم کرده اند . (صحیح است)

رئیس - ساکت بنشینید .
محمد علی مسعودی - آقای عباس میرز اسکندری وطن پرستی منویسل جنابعالی نیست (زنک رئیس)

رئیس - آقای مسعودی شما صحبت خودتان را بکنید .
محمد علی مسعودی - بلی بسیار خوب بنده عرض کردم که این طرح را امضاء نکردم و با آنهم مخالف هستم در این ماده واحده فقط قسمت اول یعنی بند الف و بند ح خوب تنظیم شده ولی قسمت های دیگر بنظر من بیج وجه خوب تنظیم نشده باین نظر بنده باین طرح مخالفم و دلایل مخالفت را هم عرض میکنم و بنظر بنده بهتر این بود که

بجای این سه بند ماده ای قرار میدادند که فطامت ایران حق داشت نفت را خودش استخراج بکند و بفروشد و اینهم صریح و روشن نوشته میشد (صحب است) که بخارجیها بقیمت مناسبی داده شود و فقط حق ملت ایران است که با سرمایه شخصی استخراج و بفروش برساند (صحب است) بنده میگویم که البته در اینجا نوشته شده است که بخارجیها داده نشود اما استخوان لای زخم گذاشته اند ملت ایران امروز توانائی مالی دارد که بتواند شرکتهای ملی تشکیل بدهد (صحب است) و در تمام نقاط ایران نفت خودش را شخصا استخراج کند (صحب است) و بعلاوه ملت ایران امروز رشد علمی و فنیش اینقدر زیاد است که جوانهائی دارد که تمام آنها دارای تحصیلات مختلف مهندسی در رشته های مختلفه چه نفت و چه قسمت های دیگر میباشند و الان حاضر و آماده برای این منظور هستند (صحب است) البته آن اشخاصی که موضوع نفت را ارتباط میدهند با روابط دوستی ما با دول همچوار بنظر من کاملا اشتباه میکنند (صحب است) ملت ایران خودش میخواهد نفت خودش را استخراج بکند و هیچ الزامی ندارد که بخواید بخارجیها بدهد (صحب است) بنده اینجا صریح و روشن عرض میکنم ملت شوروی در سال ۱۹۳۳ تمام خارجیها را از کشور خودش بیرون کرد و يك اقدام مینماید پرستانه ای کرد و آن این بود که تمام منابع ثروت خودش را بکار انداخت و خودش استخراج کرد و منافع آنرا ملت شوروی برد ما چرا این کار را نکنیم (صحب است) ما اینقدر زمین های ثروت خیز داریم و در این مملکت از کرسنگی و بیچارگی مییمیریم و آنوقت آقای عباس اسکندری اینجا میفرمایند...

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

عباس اسکندری - آقا بنده پیشنهادی راجع به بحرین کردم نمیکندارند بخوانند. رئیس - عده حاضر ۱۰۴ نفر. (اخذ و استخراج آراء بعمل آمد نتیجه بقرار ذیل حاصل شد) موافق ۱۰۲ ورق سفید علامت امتناع ۲ رئیس - از عده حاضر که ۱۰۴ نفر بودند ۱۰۲ نفر موافق رأی داده اند و این اده واحد تصویب شده. **نمایندگان** - با اتفاق آراء.

اسامی موافقین - آقایان : سلطانی - مکرّم - تولیت - شریعت زاده - فتحعلی افشار - محمدعباسی - باقائیل - محمد ذوالفقاری - فولادوند - مهندس خسرو هدایت - بهادری - کنجی - جواد عامری - غلامحسین صاحبیوایی - حسن اکبر - پالیزی - دهقان - آصف - نورالدین امنی - کامل ماکرئی - لاهوتی - عباسقلی عرب شیانی - عزیز اعظم زنکنه - حسین وکیل - دکتر طباطبائی - محمدعلی مسعودی - دکتر بقائی - دکتر معظمی - دکتر مصباح زاده - دکتر مجتهدی - جعفر کفائی - ایقوانی - احمد اخوان - دکتر متین دفتری - معتمد دهنودی - شهاب خسروانی - ارباب رستم گویو - مین اسفندیاری - ملک پور - نراقی - دکتر ملکلی - سلطان العلماء - شادلو - دکتر راجی - عباس مسعودی - مسعود تابتی - ضیاء ابراهیمی - نواب - مرتضی شریف زاده - اردلان - ونوق - مهندس احمد رضوی - بوداغبان ساعد - دکتر رضاددشوق - اقبال - محمدعلی دادور صدر زاده - امیرحسین ظفر بختیار - دکتر آشتیانی - فرامرزی - عبید محمد غضنفری - محمدحسین قشقائی - آقا خان بختیار - کشاورز صدر - ظفری - ناصر ذوالفقاری - عبدالقدیر آزاد - مهدی مشایخی - ملک مدنی - فاضلی - رحیمیان - صفا امامی - امامی امیری - سزاوار - ابوالفضل خاذقی - سید هللی بهجهانی - محمود محمود - معین زاده باقری - سلمان اسدی - عزت الله بیات - قوامی - مرآت اسفندیاری - صاحب جمع - موسوی - هراتی - ابوالقاسم بهجهانی سید هاشم وکیل - ناصرالدین ناصری - قبادیان - اهراز نیک بی - ابوالفتح قهرمان - امیر نصرت اسکندری برزین - دکتر علی امینی - ابوالحسن صادقی - انغمی - دکتر اعتبار - امیر تیمور - سالار بهزادی - نیک پور - اوونک .

۴ - اقتراع دوازده نفر از نمایندگان برای عرض تبریک **علیه حضرت هماهونی** رئیس - باستحضار دولت میرسد که تعیین وقت بشود ، چون روز چهارم آبان مولود علیه حضرت هماهونی است البته گرچه تمام آقایان نمایندگان برای عرض تبریک شرفیاب میشوند مع هذا دوازده نفر بحکم قرعه تعیین میکنیم که برای عرض تبریک شرفیاب شوند . (اقتراع بعمل آمده نتیجه بقرار ذیل اعلام گردید) آقایان : هدایت الله پالیزی - آرام بوداغبان - جواد عامری - حسن اکبر - کامل ماکرئی - ملت مدنی - محمد علی کشاورز صدر - مهندس هدایت تقی برزین - اسمعیل ظفری - محمد علی مسعودی - دکتر معظمی .

نمایندگان - بسیار خوب است . **۵ - موقع دستور جلسه بعد - ختم جلسه** رئیس - هیئت رئیسه شعب بایستی انتخاب شود خواهش میکنم آقایان روز یکشنبه تشریف بیاورند که ساعت ۱۰ روز یکشنبه انتخاب هیئت رئیسه شب که لازم است بعمل آید . بنا بر این جلسه روز یکشنبه ساعت ۱۰ تشکیل میشود . (جلسه مقارن ساعت ۱۰ شب پایان یافت) رئیس مجلس شورای ملی - **رضا حکمت**

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

۱ - بواسطه نقض قانون و رویه نامطلوب و اعمال خودسرانه در سیاست خارجی کشور ومداخله در انتخابات بنام حزب دمکرات ایران واجازه صدور پروانه اجناس صادرات و واردات و سوء استفاده بنام اشخاص معین وتوقیف غیر قانونی اشخاص و جرایم علاوه بر اینکه مخالف صریح اصل نهم ۷۹ متمم قانون اساسی است اصولا بمنزله خیانتات بحقوق ملت محسوب میشود . نظریاتیکه ادامه این رویه مملکت را بطرف برتگاه سوق میدهد وباتوضیحات شفاهی کدر جلسه هلنی بهر مجلس شورای ملی خواهد رسانید آقای قوام السلطنه را مورد استیضاح قرار میدهم . غلامحسین رحیمیان

۴ - اقتراع دوازده نفر از نمایندگان برای عرض تبریک **علیه حضرت هماهونی** رئیس - باستحضار دولت میرسد که تعیین وقت بشود ، چون روز چهارم آبان مولود علیه حضرت هماهونی است البته گرچه تمام آقایان نمایندگان برای عرض تبریک شرفیاب میشوند مع هذا دوازده نفر بحکم قرعه تعیین میکنیم که برای عرض تبریک شرفیاب شوند . (اقتراع بعمل آمده نتیجه بقرار ذیل اعلام گردید) آقایان : هدایت الله پالیزی - آرام بوداغبان - جواد عامری - حسن اکبر - کامل ماکرئی - ملت مدنی - محمد علی کشاورز صدر - مهندس هدایت تقی برزین - اسمعیل ظفری - محمد علی مسعودی - دکتر معظمی .

نمایندگان - بسیار خوب است . **۵ - موقع دستور جلسه بعد - ختم جلسه** رئیس - هیئت رئیسه شعب بایستی انتخاب شود خواهش میکنم آقایان روز یکشنبه تشریف بیاورند که ساعت ۱۰ روز یکشنبه انتخاب هیئت رئیسه شب که لازم است بعمل آید . بنا بر این جلسه روز یکشنبه ساعت ۱۰ تشکیل میشود . (جلسه مقارن ساعت ۱۰ شب پایان یافت) رئیس مجلس شورای ملی - **رضا حکمت**

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

رئیس - آقا از صحبت خارج نشوید. محمدعلی مسعودی - عرض بنده این بود که بجای این دو ماده بهتر این بود که يك ماده میگذاشتند که استخراج نفت بدست خود ایرانی و با سرمایه خود ایرانی باشد و باین دلیل بنده باین طرح مخالفم. جمعیه از نمایندگان - رأی ، رأی رئیس - پیشنهاد رسیده است از آقای فرامرزی باید قرائت بشود بنابراین بکفایت مذاکرات رأی گرفته میشود.

آئین نامه ها

نظر ب ماده ۲۰ قانون وکالت مقرر میدارد : ماده ۱ - وکلاء پایه دوم و سوم و کارگشایان دادگستری مکلفند در صورتی که برای انجام امور وکالتی منشی داشته باشند بایوست نمودن رونوشت شناسنامه و چهار عدد عکس بقطع ۷ X ۵ - سانتیمتر منشی خود را با اداره کل بازرسی وسازمان وکلاء دادگستری معرفی نمایند . ماده ۲ - وکلاء پایه اول و موظفند عضو تحریری خود را با شرایط مندرجه در ماده قبل با اداره مزبور معرفی نمایند .

ماده ۳ - اداره کل بازرسی و سازمان وکلاء دادگستری برای معرفی منشیان مذکور در مواد یک و دو این آئین نامه کارت تهیه و با قید هویت و الصاق عکس بنشانیان تسلیم میدارد . ماده ۴ - در صورت اخراج منشی از نزد خود یا فوت او وکلاء و کارگشایان باید ظرف ۲۴ ساعت کتباً قسمت سازمان وکلاء را مطلع نمایند . ماده ۵ - متخلفین از مقررات بالا بهجازات انتظامی از درجه ۴ بیلا محکوم خواهند شد .

شماره ۲۰۷۸۰۹۴۰۲ ر ۲۶-۷-۱۹
آقای یعقوب سید رزاقی دفتریار درجه اول و نماینده دفاتر اسناد رسمی شماره ۸ و ۲ خوی
بوجب این حکم بسمت سردفتری اسناد رسمی درجه سوم شهر خوی منصوب میشود طبق مقررات مشغول انجام وظیفه شوید . وزیر دادگستری

شماره ۲۰۸۴۰۹۶۰۷ ر ۲۶-۷-۱۹
آقای سید علاء الدین علوی طالقانی
بوجب این ابلاغ دفتر شما را در شهر تهران خیابان سلسبیل برای تیب ازدواج رسمیت میدهد . وزیر دادگستری

شماره ۲۱۰۲۹۹۹۱۰ ر ۲۶-۷-۲۳
آقای سید محمد باقر مهاجر ابروانی سردفتر رسمی شماره ۷ تهران
بوجب این ابلاغ استعفای شما از تصدی دفتر اسناد رسمی وگواهی صحت امضاء پذیرفته میشود . وزیر دادگستری

شماره ۱۵۰۵۶ ر ۱۳۲۶۷۲۱۵
هیئت وزیران در جلسه ۱۳ مهر ماه ۱۳۲۶ بنا به پیشنهاد شماره ۴۲۰۳۳ وزارت دارائی تصویب نمودند :

۱ - از تاریخ ابلاغ این تصویبنامه صدورچای داخله از ایران آزاد است .
۲ - سفارش ورود چای خارجی تا میزانیکه مجموعاً با محصول چای داخلی مصرف چای مورد احتیاج کشور را تأمین نماید مجاز خواهد بود .
۳ - میزان مجاز واردات چای خارجی موضوع بند ۲ این تصویب نامه بموجب سهمیه وارداتی تعیین میگردد .
۴ - از تاریخ ابلاغ این تصویبنامه سفارش ورود چای خارجی قطع نظر از اینکه از چه مبدائی باشد در حدود سهمیه واردات مجاز خواهد بود مشروط بر اینکه وارد کنندگان برای خروج کالای

۵ - وزارت دارائی ادامه خرید چای خارجی و اختلاط با چای داخله و فروش آنرا از طریق بسته بندی مورد مطالعه قرار داده و در صورت لزوم این جریان را برای تصویب هیئت وزیران پیشنهاد

۱۹

شماره ۲۱۷۴۳۱۰۳۳۳-۲۶-۷-۲۶

آقای محمد جاوشی

بموجب این حکم بسمت سردفتری اسناد رسمی درجه سوم شاهرود منصوب می‌شوید طبق مقررات مشغول انجام وظیفه شوید .

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۰۳۱۱۹۹۱۶-۲۶-۷-۲۳

آقای قوام‌الدین مهاجر دفتریار درجه اول دفتر اسناد رسمی شماره ۷ تهران

بموجب این حکم بسمت سردفتری اسناد رسمی درجه سوم تهران منصوب می‌شوید طبق مقررات مشغول انجام وظیفه شوید .

وزیر دادگستری

شماره ۲۰۳۷۶۹۲۰۹-۲۶-۷-۱۰

آقای محمد باقر شریعت

بموجب این حکم بسمت سردفتری اسناد رسمی درجه سوم شهر اصفهان منصوب می‌شوید طبق مقررات مشغول انجام وظیفه شوید .

وزیر دادگستری

شماره ۲۰۳۷۴۸۹۹۱-۲۶-۷-۱۰

آقای اسحق ربانیان مراد

بموجب این ابلاغ دفتر شما را دوشهر اصفهان برای ثبت ازدواج طایفه کلیمیان رسمیت می‌دهد .

وزیر دادگستری

شماره ۲۰۰۰۱۹۷۳۸-۲۶-۷-۱۶

آقای سید محمد حسین طباطبائی قنات آبادی

بموجب این حکم بسمت سردفتری اسناد رسمی درجه سوم تهران منصوب می‌شوید طبق مقررات مشغول انجام وظیفه شوید .

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۰۲۸۹۷۹۴-۲۶-۷-۲۶

آقای محمد عارف عماری

بموجب این ابلاغ دفاتر شما را در دهستان کره سی شاهپور برای ثبت ازدواج و طلاق رسمیت می‌دهد .

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۰۲۲۹۷۰۳-۲۶-۷-۲۶

آقای غلامحسین تولیت سردفتر اسناد رسمی و ازدواج شهر قان

بموجب این ابلاغ دفتر شما را در قانین برای ثبت طلاق هم رسمیت می‌دهد .

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۰۳۲۹۹۸۲-۲۶-۷-۲۶

آقای عبدالحسین قدس نبوی سردفتر ازدواج سابق شهر سمنان

چون محاکمه انتظامی شما منتهی بمحکومیت به توبیخ کتبی شده بموجب این ابلاغ رفع تعلیق شما را از دفتر ازدواج اعلام می‌دارد .

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۰۲۰۹۷۸۸-۲۶-۷-۲۶

آقای محمد صادق عتیقی سردفتر ازدواج و طلاق دهستان کره سی شاهپور

نظر باینکه براتر گزارش واصله تحت تعقیب دادگاه انتظامی سردفتران واقع شده آید وزارت دادگستری طبق ماده ۳۹ قانون دفتر اسناد رسمی تاخاتمه رسیدگی بتخلیفات شما در دادگاه نامبرده شما را از تصدی دفاتر ازدواج و طلاق معلق مینماید .

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۷۳۰۱۰۳۳۱-۲۶-۷-۲۶

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۷۳۰۱۰۳۳۱-۲۶-۷-۲۶

آقای محمد (وحید) لایپایگانی

بموجب این ابلاغ دفتر شما را در شهر تهران برای ثبت ازدواج رسمیت می‌دهد .

وزیر دادگستری

شماره ۲۱۷۳۷۹۷۶۳-۲۶-۷-۲۶

آقای محمد علی دری مسعود سردفتر اسناد رسمی و ازدواج طالخونچه بلوک

سمیرم سفلی اصفهان

بموجب این ابلاغ بعلت غیبت بدون اجازه و ترك محل کار از تصدی دفاتر اسناد رسمی و ازدواج معاف می‌شوید .

وزیر دادگستری

انتصابات واحکام

شماره ۶۲۴۰۶-۱۶۰۶۰-۲۶-۷-۱۰

در وزارت کشور

آقای احمد فلاحی کارمند منتظر خدمت از تاریخ شانزدهم مهرماه ۱۳۲۶ بسمت بخشدار سیمینه رود منصوب شدند .

شماره ۶۴۰۱۳۱۷۳۶۶-۲۶-۷-۲۷

***

آقای علی وزیري بخشدار نظنر از تاریخ اول آبانماه ۱۳۲۶ بسمت بخش دار حومه رضائیه منتقل شدند

شماره ۶۷۰۴۰۱۰۷۰۰-۲۶-۷-۲۷

***

آقای محمد جعفری منشی استانداری ششم از تاریخ اول آبانماه ۱۳۲۶ بسمت بخشدار اسد آباد منتقل شدند

شماره ۶۴۴۳۳-۱۷۴۶۷-۲۶-۷-۲۷

***

آقای جمال الدین شریعتمدار بخشدار سیه چشمه از تاریخ شانزدهم مهر ماه ۱۳۲۶ بسمت بخشدار هوراند منتقل شدند

شماره ۶۷۱۶۸-۱۸۱۸۶-۲۶-۷-۲۸

***

آقای عبدالحسین سلامتی بخشدار صید آباد از تاریخ اول آبانماه ۱۳۲۶ بسمت بخشدار حومه دامغان منتقل شدند

شماره ۶۶۱۰۶۱۸۱۸۰-۲۶-۷-۲۷

***

آقای محسن مخبري کارمند منتظر خدمت از تاریخ اول آبانماه ۱۳۲۶ بسمت بخشدار صید آباد منصوب شدند

شماره ۱۶۹-۲۶-۷-۲۶

در وزارت امور خارجه

اطلاعاً اشعار می‌دارد که جناب آقای محمد علی همایون جاه بسمت سفیر کبیر شاهنشاهی در آنکارا معین شدند .